

ENGLSKA KOLONIZACIJA AMERIČKOG KONTINENTA

Huljev, Blaž

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:354380>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

DIPLOMSKI RAD

ENGLESKA KOLONIZACIJA AMERIČKOG KONTINENTA

BLAŽ HULJEV

Split, 2021.

Odsjek za povijest

Diplomski studij povijesti i filozofije

Predmet: Europska i svjetska povijest ranog novog vijeka

ENGLESKA KOLONIZACIJA AMERIČKOG KONTINENTA

Student:

Blaž Huljev

Mentor:

prof.dr.sc. Josip Vrandečić

Split, lipanj 2021.

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Početak kolonizacije.....	2
2.1. Sjeverna Amerika prije Engleza.....	2
2.2. Počeci engleske kolonizacije.....	3
2.3. Razlozi i praksa kolonizacije.....	4
2.4. Reljef Sjevernoameričkog kontinenta.....	7
3. Prve kolonije.....	8
3.1. Karakter engleske kolonizacije.....	8
3.2. Virginia i Maryland.....	13
3.3. Religijski kontekst; zaljev Massachusetts.....	17
3.4. Puritanska teorija.....	20
3.5. Rhode Island i Connecticut.....	22
4. Daljnji tijek kolonizacije.....	23
4.1. Politička situacija u Engleskoj.....	23
4.2. Baconova pobuna.....	24
4.3. Povratak kolonizaciji.....	25
5. Tri grupacije kolonija.....	30
5.1. Kolonijalni sustav.....	30
5.2. Nova Engleska.....	32
5.3. Kolonije u srednjem dijelu.....	34
5.4. Kolonije na jugu.....	36
6. Britanski imperij.....	37
6.1. Plovidbeni zakoni.....	37
6.2. Kontrola kolonija.....	40
6.3. Sukob s Francuskom.....	41
7. Novo društvo.....	43
7.1. Doseljavanje europskog stanovništva.....	43
7.2. Vladajuća klasa.....	44
7.3. Razvoj gradova.....	50
7.4. Obrazovanje i kultura.....	51
7.5. Veliko Buđenje.....	53
8. Zaključak.....	55

9. Literatura.....	56
10. Sažetak.....	58
11. Abstract.....	59
12. Popis priloga.....	60

1.Uvod

U ovom radu bavit ćemo se engleskom kolonizacijom na sjevernoameričkom kontinentu. Razmotrit ćemo sve aspekte kolonizacije: od samog karaktera i prakse koloniziranja preko uspostavljanja i naseljavanja naselja i kolonija na američkom kontinentu do aspekta obrazovanja i kulture. Prvo ćemo se osvrnuti na kolonizaciju drugih europskih naroda prije dolaska Engleza uz domorodačko stanovništvo, Indijance koje je već prije bilo nastanjeno na američkom tlu. Usporedit ćemo španjolsku kolonizaciju na jugu te englesku na sjevernom kontinentu. Istaknut ćemo kvalitete i karakteristike engleske kolonizacije kao što su individualna, privatna inicijativa, poduzetništvo, slobodni duh, protestantizam. Sjevernoamerički kontinent je svojim reljefom, geografskim položajem i kvalitetom tla pridonio zamahu i razvoju navedenih karakteristika engleske kolonizacije. Objasniti ćemo kako je najveći dio doseljenika prešao Atlantik. Tu se radi o ugovoru kojim su doseljenici pristali raditi za kompaniju ili gospodara na američkom kontinentu u zamjenu za plaćanje troškova puta. Objasniti ćemo sve aspekte i primjer takvog ugovora uz samo funkcioniranje i odvijanje procesa. Kroz cijeli rad proteže se problematika odnosa prema crnačkom stanovništvu koje je dovedeno na prisilni rad. Bit će riječi o njihovom položaju, ulozi te kako se grubo odnosilo prema njima. U ovaj kontekst će ući i bijela posluga te domorodačko stanovništvo. U procesu kolonizacija i doseljavanja istaknut će se vladajuća klasa koja je sebi priskrbila političku i gospodarsku moć o kojoj će biti riječi.

Proći ćemo kroz britanske kolonije na američkom kontinentu, od uspostavljanja Jamestowna 1607.godine kao prvo stalno naselje koje je bilo centar kolonije Virginije sve do posljednje kolonije Georgije 1732.godine. U ovom razdoblju razmotrit ćemo sve aktere kolonizacije, dinamiku naseljavanja kroz 17. i 18.st,kolonijalni političko- gospodarski sustav uz odnos prema Kruni u Londonu. Predstaviti ćemo religijski kontekst koji je imao važnu ulogu u procesu i projektu kolonizacije. Ovdje se radi o puritancima i njihovoj teoriji koja je imala važno mjesto. Kroz jedno poglavlje, možemo vidjeti podjelu kolonija na tri skupine: Kolonije Nove Engleske, Kolonije središnjeg dijela te Kolonije na jugu. Predstaviti ćemo pojedinosti i određene razlike među skupinama kolonija. Dalje, bavit ćemo se odnosom Engleza s Francuzima, Španjolcima i Šveđanima u okviru širenja britanske vlasti. Na kraju ćemo obraditi doseljavanje ostalog europskog stanovništva, kulturni i obrazovni segment do događaja koji su vodili do Američkog rata za neovisnost.

2. Početak kolonizacije

2.1. Sjeverna Amerika prije Engleza

Kolonijalne imperije su uspostavljale europske države koje su imale mornarice i bavile se pomorstvom. Na druge kontinente, Sjevernu i Južnu Ameriku, Afriku, Aziju te poslije Australiju, najjednostavniji, jedini put je bio morem. Europske države koje su utemeljile prekomorske kolonije su: Španjolci i Portugalci, pa zatim Nizozemci, Šveđani, Danci te Britanci i Francuzi. Nama će u fokusu biti Sjeverna Amerika. Prvi istraživači Sjeverne Amerike od europskih država su bili Španjolci koji su krenuli s svojih posjeda na jugu. U prvoj polovici 16.st., Španjolci su učvrstili svoj položaj u Novom svijetu. Španjolska je bila načelu istraživanja Novog svijeta. Portugalci (Bartolomeo Diaz, Vasco da Gama) su plovili zapadnom obalom Afrike te tražili put do Indije. Španjolci su početkom 16.st , sto godina prije prvih engleskih naselja na novom kontinentu, ovladali područjima Haitija, Kube, Puerto Rico, Jamajke te Paname te nedugo nakon ovih osvajanja, palo je aztečko carstvo u Meksiku 1521. Godine.¹ Tu nisu stali te su nastavili dalje. 1522. godine su osvojili Meksiko, 1539. su došli do Floride i jugoistočnih Sjedinjenih Država, a 1540. put ih je odveo do Grand Canyona i Kansasa.² Stoljeće poslije, proširili su se na Teksas i Kaliforniju.³ Sjeverna područja nisu bila od prvorazredne važnosti za Španjolce za razliku od posjeda na južnoameričkom kontinentu. Ta područja su služila kao tampon zone prema domorodačkom stanovništvu i zaštita prema ostalim europskim istraživačima. Ne smijemo zanemariti i Francuze uključujući one koji su jedrili za njih. Oni su jedrili obalom Sjeverne Karoline i atlantskom obalom, duž rijeke St. Lawrence te su ekspedicije poduzete na ovoj rijeci smatrane temeljem njihovih prava na Sjevernoameričkom kontinentu. Tu su i Nizozemci koji su pronašli svoje mjesto na rijeci Delaware preuzevši Novu Švedsku, što će postati New York kad se u priču budu umiješali Englezi.

Na području Floride je došlo do sukoba između francuskih hugenota koji su se pokušali naseliti na tom području i Španjolaca koji su nastojali zaštititi svoje trgovačke putove . Španjolci

¹Sellers, Charles Grier; May, Henry Farnham; MacMillen, Neil R. *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod: Damir Grubiša, Drago Roksandić. Zagreb: Barbat, 1996., 2.

²Cincotta, Howard ur. *Američka povijest: kratki prikaz*. Prijevod: Jasna Dakić. Vienna: USIA regional program office, 1998., 11.

³Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 2.

su 1565. god. uništili njihovu koloniju uspostavivši u neposrednoj blizini prvo europsko naselje na području današnjih SAD-a, odnosno gradić St. Augustine.⁴ Španjolci su izvlačili velika bogatstva iz svojih kolonija na području Srednje i Južne Amerike te su zainteresirali ostale europske narode i države za pothvate. Osvojena područja su uključili u sustav svoje matične zemlje, utemeljili su gradove te su upregnuli crnačko stanovništvo i domoroce kao radnu snagu. Španjolci su zaposjeli Južnu i Srednju Ameriku, Portugalci Brazil, Francuzi Kanadu, dok je područje s kvalitetnom zemljom i povoljnom klimom ostalo neistraženo.⁵ Tu govorimo o Engleskoj i početku njihove prekomorske kolonizacije.

Prije dolaska Europljana, na sjevernoameričkom kontinentu su živjeli Indijanci. Njihovi predci su stigli za vrijeme zadnjeg ledenog doba preko Beringovog prolaza. Smatra se da je na sjevernom kontinentu u vrijeme dolaska prvih Europljana živjelo oko 250 plemena te ih možemo podijeliti na nekoliko različitih područja: šumsko područje na istoku (Huroni, Irokezi, Delaware, Cherokee i ostali), teritorij prerija i ravnica (Dakota, Crow, Pawnee, Blackfoot, Arapaho), područje sjeverozapadne obale (Tlingit, Haida, Tsimshian i sl.), jugozapad (Hopi, Zuni, Apaši, Navajo), sjeverozapad (Nez Perce, Kutenai) te subarktičko područje (Kutchin, Cree).⁶ Kada govorimo o domorodačkim skupinama na Sjevernoameričkom kontinentu, plijenili su veliku pažnju zbog zanimljivog sustava upravljanja u kojem nema jakog vladara, centra moći i snažnih institucija. Europljane je iznenadio takav stil života potpune slobode bez društvenih klasa i struktura u kojem ne postoje bogatstvo, neimaština, vojne snage, nasljedstvo.⁷ Upravo je prosvjetiteljstvo rezultat europskog doticaja s indijanskim plemenima i skupinama koje su živjele u skladu s pravednijim društvenim okolnostima i prirodom. Na temelju ovoga, imamo izraz „plemeniti divljak“ tj. slobodni čovjek kojem je na prvom mjestu priroda i život u skladu s njom.⁸

2.2. Počeci engleske kolonizacije

⁴[Sjedinjene Američke Države | Hrvatska enciklopedija](#)

⁵Marušić, Duško. „Englesko-francuski sukob u Americi tijekom sedmogodišnjeg rata“. *Povijesni zbornik* vol.4, br.5 (2012): 99-118, 7.

⁶[Sjedinjene Američke Države | Hrvatska enciklopedija](#)

⁷Banjeglav, Sanja. „Kolumbovska razmjena-kako su geografska otkrića promijenila svijet“. *Essehist* vol.4, br.4 (2012): 27-31, 29.

⁸Isto, 29.

Početak engleskog zanimanja za Sjevernu Ameriku, novo područje možemo pronaći nedugo nakon Kolumbove ekspedicije kada je pristao na San Salvador. 1497. godine John Cabot je poduzeo pothvat u ime britanskog kralja stigavši u Newfoundland.⁹ Iako je ubrzo palo u zaborav, ovo putovanje se smatra kao temeljem daljnjih istraživanja i engleske kolonizacije u Sjevernoj Americi. Treba imati na umu da su istraživači htjeli proći do Azije misleći da je otkriven prolaz, prečac prema Aziji što je tek s vremenom odbačeno te su postali kolonizatori. Europa je imala uspostavljene veze s Dalekim istokom te se pokušao pronaći izravan kontakt, neposredna trgovina s Kinom, Indijom i ostalim istočnim zemljama.

Ozbiljnije koloniziranje se veže uz vrijeme vladavine kraljice Elizabete I. 1579. godine Humphrey Gilbert je dobio dopuštenje od kraljice da kolonizira područje Novog Svijeta koje nije bilo pod vlašću druge europske države.¹⁰ Iako se izgubio, njegov put je nastavljen i preuzet od strane Waltera Raleigha koji je 1585. godine uspostavio prvo britansko naselje, koloniju na američkom kontinentu, točnije na otoku Roanake.¹¹ Unatoč tomu što je napuštena, ova misija bila je jedna od mnogih sljedećih misija koje će se poduzeti. Naletjeli su na neraspoložene Indijance koji nisu bili blagonakloni prema doseljenicima te su se suočili s gladi. Sljedeća skupina (117 osoba) je poslana 1587. godine, no izgubio ima se svaki trag.¹² Kolonizacija je bila prevelik zalogaj za financijske kapacitete, stoga spomenuti Raleigh, koji je uživao potporu kraljice Elizabete I., odlučio je organizirati engleske trgovce u dioničko društvo koje u prvi plan stavlja profit i plaćanje istraživanja u Novi svijet.¹³ Takva je organizacija već prije postojala kada su Englezi imali poslovne odnose s Rusima, no sada, ovakav projekt je omogućio privatnu inicijativu, poduzetništvo koje je trebalo provesti nacionalni cilj, odnosno englesku kolonizaciju u novom kontinentu. Početkom 17. st Sjeverna Amerika će se u potpunosti izmijeniti te će engleski kolonizatori preplaviti područje Sjevernoameričkog kontinenta.

2.3. Razlozi i praksa kolonizacije

Kolonizacija se protegnula stoljećima, počela je skromno, no s vremenom, kolonizacija je sve više rasla i brojala se u milijunima dolazaka na kontinent. Englezi su došli nakon

⁹Deren, Štefica. „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“. *Politička misao* vol. 14, br.1 (1977):48-63, 48.

¹⁰Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 12.

¹¹Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 4.

¹²Isto, 4.

¹³Isto, 4.

Španjolaca i Portugalaca koji se već uspostavili svoje kolonije u Novom svijetu. Početak nije bio lagan. Putovali su u malim, skućenim i pretrpanim brodovima u kojima nije bilo dovoljno osnovnih potrepština i hrane.¹⁴ Takva praksa je prouzročila razne bolesti, nesreće na moru, duža putovanja. Osvrnut ćemo se na politički i gospodarski kontekst koji je vladao u Engleskoj. Gospodarska situacija nije bila bajna, mnogi su ostali bez posla. Uz takvu gospodarsku situaciju, kolonizaciji je pogodovala i politička, vjerska netrpeljivost, sama želja za avanturom i pustolovinom, vizija u bolji život na novom kontinentu, potreba za vlasništvom te ratovi koji su zahvatili europski kontinent u 17.st i 18st.¹⁵ Tokom 17 i 18. st. velik broj siromašnih ljudi je imao namjeru ići preko Atlantika kako bi pobjegli od loših uvjeti u svojoj zemlji. Poljoprivreda nije polučila priželjkivane rezultate, nije bilo očekivanog ploda od žita te su zemljovlasnici uzeli zemlju pod svoje okrilje (nije bilo mjesta za seljake) kako bi mogli uzgajati ovce za potrebe tekstilne industrije koja je bila u punom naletu. Englezi su njegovali prava pojedinca, slobodu kretanja i pokretljivost društva. Bili su iznimni trgovci i pomorci te su svoju flotu održavali na vrhunskoj razini. U prvi plan su isticali poduzetnički i slobodarski duh koji će postati temeljna snaga modernog europskog svijeta.¹⁶ Ovdje govorimo o duhu individualnog poduzetništva, privatnog vlasništva. Kraljevi iz dinastije Tudor, Henry VII. i Henry VIII., su oslabili plemstvo stvorivši jaku državu koja je centralizirana pružajući potporu razvoju srednjeg sloja trgovaca i poduzetnika.¹⁷ Nadalje, Henrik VIII je proveo protestantizam u Engleskoj koji je promicao individualizam, poduzetničke vrijednosti srednjeg sloja. Ove vrijednosti će se manifestirati kasnije.

Za one koji nisu bili voljni za avanturu u Novi svijet, angažirali su se promotori koji su poticali na put. Proklamirale su se pogodnosti koje očekuju doseljenike koji se odluče doći kao što su ravnopravnost, tolerancija te mogućnost emigriranja zatvorenika umjesto služenja zatvorske kazne. Također, put je iziskivao trošak koji mnogi nisu mogli platiti. Praksa je bila da kapetani broda prodaju ugovore o službi koje su ugovorili s kolonizatorima koji nisu imali sredstva kako bi se što više ljudi moglo ukrcati na brod o čemu svjedoči sljedeći citat: „Iz složenog obrasca sila koje su proizvele iseljavanje u američke kolonije jedna se upadljivo jasno ističe kao najsnažnija među onima koje su uzrokovale preseljenje posluge. To je bio novčani profit koji se dobivao njihovim brodskim prevoženjem“.¹⁸

¹⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 13.

¹⁵Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 49.

¹⁶Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 3.

¹⁷Marušić, „Englesko-francuski sukob u Americi tijekom sedmogodišnjeg rata“..., 7.

¹⁸Zinn, Howard. *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod: Snježana Hasnaš. Zagreb: V.B.Z.,

Dalje, imamo i agencije koje su bile uključene u kolonizaciju. Radi se o agencijama, trgovačkim društvima npr. Virginia Company, Plymouth Company i Massachusetts Bay Company koje su poslovale po sljedećem principu: kolonizatori su pristali raditi za agencije ili gospodara u Americi pod ugovorom te istekom tog ugovora koji je trajao nekoliko godina, zaradili bi slobodu i pogodnosti uz slobodu kao što su određeni dio zemlje.¹⁹ Ta zemlja je bila temelj za privređivanje i gospodarsku aktivnost. Navest ćemo primjer standardnog ugovora kojeg je potpisala sluškinja 1669. godine prije svog mukotrpnog puta preko Atlantika s svojim suputnikom : „Neka svi znaju da se ja, Millicent How, neudana djevojka iz Londona, navedenog datuma čvrsto obvezujem prema ovim točkama da ću kao vjerna i poslušna sluškinja u svemu služiti kapetana Josepha Westa, trgovca iz londonskog Citya, na plantaži, ili u provinciji Carolini, i stanovati s njim“.²⁰ Velik broj doseljenika, oko tri četvrtine, je došao upravo na ovakav način u Novi svijet. Neki su se poslije službe snašli te napredovali, no velik broj posluge nije se snašao te su ili skončali svoj život tokom svoje službe ili su se vratili natrag u svoju matičnu zemlju, Englesku nakon službe ili bi pak i dalje ostali siromašni.²¹ No, treba naglasiti da su doseljenici donijeli ideje koji su imale reperkusije na budućnost: prva ideja se odnosi na vlasnička prava koja su nastajala na sudovima od 13.st, druga misao jest agresivni protestantizam, uz druge vjeroispovijesti, te posljednja ističe da zakonitosti oporezivanja ovise o pristanku parlamenta.²² Uz to, imali su izgleda da se probiju na vlasničkoj hijerarhiji ako im to pođe za rukom temeljem sustava kojim se zemlja dodjeljivala glavama obitelji. Taj sustav je uveden u kolonije Virginia, Maryland, New Jersey te Pennslyvania gdje je bila ogromna količina zemlje, a radne snage ni za lijeka. Kompanije su imale ovlasti da dijele zemlju, iskorištavaju rude, izdaju kovani novac i uspostave obranu svojih područja.²³

Afrički robovi su bili iznimka u ovom poslovanju. Prvo crnačko stanovništvo je dovedeno 1619. godine, nedugo nakon utemeljenja prve britanske kolonije.²⁴ U početku, velik broj njih je imao status ugovorne sluge, model kakav smo sad opisali, no s vremenom, tokom 17.st potražnja za njima je sve više rasla za rad na plantažnim poljima te se počeo razvijati

2012., 63.

¹⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 24.

²⁰Ferguson, Niall. *Civilizacija: Zapad i ostali*. Prijevod: Igor Buljan. Zagreb: Profil, 2012., 138.

²¹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 67.

²²Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 142.

²³Nevins, Allan; Commanger, Henry Steele. *Historija Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod: Kostai.e. Rista Gostuški. Subotica: Minerva, 1953., 12.

²⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 25.

model ropstva po kojem je crnačko stanovništvo dovedeno na doživotni rad i služenje na plantažama.²⁵

2.4. Reljef Sjevernoameričkog kontinenta

Došavši na novi kontinent, zatekli su zemlju s puno šume koja se pruža duž obale koju su mogli iskoristavati u svoju korist. Francis Parkman iz Nove Engleske je samu zemlju nazivao šumom te mu je ona bila glavno nadahnuće i inspiracija kao i stanovnici šume.²⁶ On je bio romantičar koji je smatrao da doseljenici nanose štetu domorodačkom stanovništvu i šumi. Drvo se moglo koristiti za gradnju kuća, brodova i ostalih stvari uz mogućnost pronalaska velikog broja divljači u šumi. Naravno, trebamo spomenuti i pomoć Indijanaca koji su doseljenike podučili uzgajanju kultura koje su njima bile nepoznate npr. bundeve, kukuruz, grah.²⁷ Indijanski način krčenja šume je poslužio kolonizatorima pri krčenju šume. Indijanci su gulili koru deblima zbog sprječavanja dotoka sokova kako bi ga umrtvili i prilagodili tlo za uzgajanje kultura. Također, farmeri su se ugledali na ratarski sustav koji je smanjivao eroziju tla kojeg su pratili i prakticirali sve do 20.st.²⁸

Istočna obala je bila od velike koristi za pridošlo stanovništvo. Pogodna je zbog svoje razvedene obale, brojnih zaljeva što je bitno za trgovinu koja je bila od vitalne važnosti. Prva naselja su podignuta uz obalni pojas zbog terena koji nije omogućavao laku penetraciju dublje u Sjevernoamerički kontinent. Kontinentom su dominirale šume te Apalači gorje koje se pruža iza nizina uz određeni otpor Indijanaca i njihovih plemena.²⁹ Nije bio običaj da se ide u divljinu, dublje u teritorij. Na sjevernim predjelima je vladala okrutna hladnoća zimi, dok je u južnim krajevima ljeti prevladavala vrućina.

Najširi dio Sjevernoameričkog kontinenta je bogat, šarolik s obiljem vode i prevladavajućom klimom koja potiče na rad, daje bogate žetve i omogućuje uzgajanje raznih kultura: pšenica, raž, ječam, mrkve, luk i slično.³⁰ Na novom kontinentu su mogli pronaći dvije

²⁵Isto, 25.

²⁶Burrow, John. *Povijest povijesti*. Prijevod: Maja Kućan. Zagreb: Algoritam d.o.o., 2010., 455.

²⁷Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 13.

²⁸Banjeglav, „Kolumbovska razmjena-kako su geografska otkrića promijenila svijet“..., 30.

²⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 14.

³⁰Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 51.

važne kulture: kukuruz i krumpir , divljači u velikom broju te obilje riba. Kao što smo već naveli, istočna obala je svojom konfiguracijom bila pogodna za pomorstvo i trgovinu dok su velike i široke rijeke Saint Lorens, Connecticut, Hudson, Delaware, Potomac omogućavale plovidbu u unutrašnjost kontinenta.³¹ Ako idemo dalje prema zapadu, preko gorja i planina, nalazimo se pred velikom središnjom ravnicom u području slijeva rijeke Missisipi. To područje jest iznimno plodno gdje nalazimo velik broj plovnih rijeka. Poslije, s vremenom i naseljavanjem ovog plodnog bazena, susretali su se mnogi ljudi koji su jedni druge smatrale ravnopravnima te pridonijeli stvaranju američkog mentaliteta. Dalje na zapadu se nalaze visoke i uzdignute visoravni s nepogodnom klimom koje su onemogućavale prodor i kretanje stanovništva prema zapad. Zlato i ostali resursi su primamili stanovništvo na obalu Tihog oceana. Nadalje, neiskorišteni dio teritorija koji je razdvajao Kaliforniju i Oregon od starijih dijelova Amerike je privukao lovce i uzgajivače stoke. Stanovništvo je pristizalo u sve većem broju te od 1890. godine, granica više nije postojala kao i „divlji Zapad“.³² Sama konfiguracija terena je usmjeravala naseljavanje kontinenta u smjeru istok-zapad. Imamo tri puta naseljavanja na zapad: prvi put ide tokom rijeke Saint Lorens te preko velikih jezera; drugi put je išao dolinom Mohaka koja siječe Apalači gorje prema unutrašnjosti; te treći put vežemo uz dolinu Ohio.³³

3. PRVE KOLONIJE

3.1. Karakter engleske kolonizacije

Britanska kolonizacija je bila drugačija od ostalih kolonizacija europskih država. Vlade u drugim zemljama su financirale putovanja u Novi svijet , dok u engleskoj taj posao su preuzele privatne inicijative i motivi.³⁴ Engleska je svoju avanturu započela kao siromašna zemlja. Riznica nije bila dovoljno puna da može pokriti i financirati sve troškove za engleske kolonizatorske pothvate na novi kontinent.³⁵ Primat je imala katolička Španjolska te je

³¹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 6.

³²Isto, 7.

³³Isto, 7.

³⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 14,15.

³⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 3.

Engleskoj bilo potrebno poduzetništvo pomiješano s domoljubljem, protestantskom vjerom i prilikom za avanturom. Ovakav spoj individualizma, poduzetničkog duha te privatne inicijative rezultirao je velikim i krupnim posljedicama u Novom svijetu. Pošto na novom kontinentu nisu postojale uspostavljene institucije, doseljenici su mogli izgraditi nove strukture društva stavljajući u prvi plan vrijednosti individualizma i poduzetništva zahvaljujući prirodnim bogatstvima Amerike.³⁶ Što se tiče Španjolaca, oni su našli veliku količinu zlata i srebra u svojim kolonijama što je samo potvrdilo mentalitet i društvene strukture koje su bile autoritativne. U početku, to je bio plan Britanaca. No, engleski dio u Novom svijetu nije obilovao lakim bogatstvom, već je bio savršen za druge aktivnosti i djelatnosti kao što su ribarstvo, poljoprivreda, pomorstvo, trgovina.³⁷ Kao što je već rečeno, sve ovo je pogodovalo i tjeralo ljude na privatnu inicijativu, posao. Kolonije koje su uspostavili Englezi na sjevernoameričkom kontinentu su doživjele strelovit uspon i rast prvenstveno zahvaljujući individualnom i samoinicijativnom poduzetništvu, a ne udruženim poslovima.³⁸ Zbog toga, britanska Amerika je bila perjanica i predvodnica modernog doba. Povjesničar J. H. Elliott je iznio pretpostavku i razmišljanje što bi bilo da se engleska kolonizacija provela u Južnoj I Srednjoj Americi: „Da je (engleski) kralj Henrik VII. bio voljan financirati Kolumbovo prvo putovanje i da su (engleske) ekspedicijske snage osvojile Meksiko u ime Henrika VIII., moglo bi se zamisliti (...) golemo povećanje bogatstva engleske krune zbog sve većih količina američkog srebra koje bi se slijevale u kraljevske škrinje, razvoj jasne imperijalne strategije za iskorištavanje resursa Novog svijeta, stvaranje imperijalne birokracije koja bi upravljala doseljeničkim društvima i njihovim podjarmljenim stanovništvom, sve manji utjecaj parlamenta u državnom životu i uspostavljanje apsolutističke engleske monarhije financirane američkim srebrom“.³⁹ U ovakvoj soluciji, situacija se potpuno okreće te bi se engleske kolonije na južnoameričkom kontinentu razvile na potpuno drugi način nego na način kako su se razvile na sjevernoameričkom kontinentu.

Najreprezentativniji autori koji su dali zamah i snagu kolonizaciji Sjeverne Amerike svojim idejama bili su Locke i Montesquieu, uz ostale autore.⁴⁰ Locke je iznio svoja razmišljanja o funkcioniranju države, zakonodavnoj, sudskoj i izvršnoj vlasti, privatnom vlasništvu, građanskim pravima s kojima se suprotstavio vladajućim teorijama u to vrijeme koje

³⁶Isto, 4.

³⁷Isto, 4.

³⁸Marušić, „Englesko-francuski sukob u Americi tijekom sedmogodišnjeg rata“..., 6.

³⁹Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 139.

⁴⁰Jarmek, Stjepan. „Teorija kolonizacije Amerika“. *Essehist* vol.4, br.4 (2012): 21-26, 22.

su zastupale stajalište da suveren ima apsolutnu moć i vlast. Locke je isticao da se pravo vladanja temelji na ugovoru ljudi kojim se određenoj osobi ili grupi ljudi daju ovlasti da vladaju i paze na poštovanje zakona.⁴¹ Politička vlast se mora odnositi na donošenje zakona čija je svrha uređivanje i očuvanje vlasništva, na provedbu zakona i obranu države od potencijalne opasnosti. Locke političko društvo i zajednicu tumači kao pretvorbu iz prirodnog stanja u političku zajednicu koja je utemeljena zbog stjecanja i zaštite privatnog vlasništva.⁴² Ideja vlasti se objašnjava na način da se društvo podvrgava definiranim i određenim pravilima koji smanjuju apsolutnu slobodu prirodnog stanja. Svi ljudi su slobodni, jednaki te nitko ne može biti prisiljen prihvatiti neku vlast protiv svoje volje. Osoba postaje građanin kad je punoljetna te se može odlučiti za državu i vlast koju želi. Zakon predstavlja opći standard koji vrijedi za sve te nepristranog suca koji je provjerava ispravnost postupaka i djelovanje u skladu s zakonom.⁴³

Locke zastupa podjelu vlast na sudsku, zakonodavnu i federativnu. Zakonodavna vlast predstavlja volju i motiv ljudi da se udruže u političku zajednicu štiteći se neadekvatnih objašnjenja prirodnog prava koja mogu napraviti štetu njima i njihovoj imovini. Čovjek može biti slobodan u pravnom smislu jedino zakonom koji štiti od samovolje i proizvoljnog djelovanja određenih ljudi. Gdje je zakon, tu je i sloboda. Vladar ne može upravljati životima svojih podanika zbog toga što mu vlast nije izvorna već dana ugovorom tj. moć je prenesena na njega. Vladar može raspolagati samo onim dijelom kojeg su se ljudi odrekli u svrhu očuvanja i stvaranja kolektivnog interesa.⁴⁴ „Sloboda je (...) mogućnost da čovjek raspolaže i upravlja po volji svojim tijelom, postupcima, posjedima i cjelokupnim vlasništvom u okviru zakona koji ga obvezuju, i da stoga ne bude podložan samovolji nekog drugog. (...) Zato je najveća i glavna svrha povezivanja ljudi u zajednice (...) očuvanje njihova vlasništva“.⁴⁵

Čak i u ratnim okolnostima, zapovjednik nema pravo da upravlja i raspolaže imetkom svojih vojnika. U društvu mogu postojati tri varijante zakonodavne vlasti ovisno o tome radi li se o demokraciji, oligarhiji ili ustavnoj monarhiji. Po Lockeu, tri vlasti, zakonodavna, sudska i federativna, ne moraju biti koncentrirane u jednom čovjeku implicirajući podjelu vlasti. Locke je imao velik utjecaj na Montesquieua koji vlast dijeli na sljedeći način: zakonodavnu, sudsku te izvršnu. On inzistira da tri komponente vlast budu neovisne te da nijedne ne ima primat nad drugom dok je narod neotuđivo suveren i ima pravo pobuniti se protiv tiranije i samovolje

⁴¹Isto, 22.

⁴²Isto, 22.

⁴³Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 145.

⁴⁴Jarmek, „Teorija kolonizacije Amerika“..., 23.

⁴⁵Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 131.

vladara.⁴⁶ Ovakva politička teorija pretpostavlja pravo na pobunu protiv nepravednog vladara koji krši ugovor. Podanicima daje pravo na samoobranu, zaštitu i mogućnost uspostave novog ugovora. Njegova politička raščlamba ističe slobodu raznovrsnih vjeroispovijesti unutar određen zajednice pritom imajući na umu odvojenost crkve od države.⁴⁷ Dok se država brine i skrbi za interes građana, vjera vodi brigu o spasenju duše. Locke ističe da niti jedna vjera ne može sa sigurnošću tvrditi da je ona jedina ispravna, stoga trebamo promicati vjersku toleranciju prema svim vjernicima i crkvama. Ne može ne nekome nanijeti šteta samo zbog toga što pripada drugoj crkvi te nitko ne može sebi priskrbiti određena prava i povlastice na temelju religioznosti. Locke ipak radi iznimku prema ateistima zbog njihovog poricanja Boga, obećanja, zakletvi i ugovora koji predstavljaju spone društva i ljudi.⁴⁸

Sada ćemo se osvrnuti na Montesquieua koji je jedan od najznačajnijih autora za kolonizaciju Sjevernoameričkog kontinenta. Locke je utjecao na Montesquieua kao i na tijek misli u 18.st., tj. prosvjetiteljstvo. On zahtijeva da um bude temeljno načelo države. U svom djelu „O duhu zakona“ Montesquieu traži temelj, osnovu cjelokupnog zakonodavstva države. Iz te osnove se izvlače zakoni i temeljno načelo koje mora biti razumljivo i u skladu s prirodom. Opću osnovu Montesquieu naziva duh zakona koji se odnosi na prirodni element egzistiranja ljudskog društva, zakoni moraju pratiti ustav države, geografske uvjete, klimu, kulturu, običaje, religiju.⁴⁹ Zakon je u biti ljudski um te specifični zakoni određenog naroda i države su samo manifestacija, primjena ljudskog uma. Bog se više ne smatra izvorom zakona, već je to um i subjekt svih prava je individua, pojedinac koji je dio građanskog društva. Sloboda se veže uz pravilo postupanje po pravilnom zakonodavstvu države. Kao i Locke, inzistira na trodiobi vlasti, na vjerskoj toleranciji i snošljivosti, jednakosti pred zakonom, privatnom vlasništvu, osobnoj sigurnosti i miru, sekularizaciji. Veliku važnost za kolonizatorsko poimanje društva, prava i politike su imale njegove analize engleskog ustava i dijelovi o zakonu, religiji, demokraciji, duhu i sličnim temama koji su služili kao temelj za daljnje tumačenje. Možemo navesti njegovo razmatranje prema crnom robu: „Ne možemo si predvidjeti da je Bog kao vrlo mudro biće, stavio dušu, i povrh toga još i dobru, u potpuno crno tijelo“.⁵⁰ Navedeni stavovi dvojice najvažnijih autora predstavljaju izvorište kolonijalnog sistema u Sjevernoj Americi.

⁴⁶Jarmek, „Teorija kolonizacije Amerika“..., 23.

⁴⁷Isto, 23.

⁴⁸Isto, 23.

⁴⁹Isto, 24.

⁵⁰Isto, 24.

Ako usporedimo kolonizaciju Amerika, možemo reći da je Sjeverna Amerika kolonizirana izgradnjom vlastite kulture dok su u Srednjoj i Južnoj Americi Španjolci i Portugalci prvenstveno osvajali područja stavljajući u prvi plan kulturu iz matične zemlje. Na sjeveru je domorodačko stanovništvo potisnuto, a na jugu su se Europljani stopili s njima iako su na početku prema njima odnosili puno gore nego na sjevernom kontinentu. Kako bi dočarali kolonizacije, imamo primjer koji nam govori o dva broda koja su otplovila preko Atlantika. Na prvom brodu je bilo oko 200 Španjolaca koji su pristali u sjevernom Ekvadoru 1532. godine. Oni su imali namjeru pokoriti carstvo Inka u ime španjolske krune te sebi priskrbiti veliku količinu obilja koje tamo pronađu.⁵¹ Drugi brod je u Novi svijet stigao 1670. godine pred obalu današnje Južne Caroline. Na brodu su bili sluge s intencijom da pobjegnu iz siromaštva i jada u Engleskoj.⁵² Možemo vidjeti da su na prvom brodu bili konkvistadori koji su htjeli pokupiti brzi plijen i lako se obogatiti dok su na drugom brodu bili sluge koji su znali da ih čekaju „krv, znoj i suze“, naporan rad te nagrada u vidu zemljišta i participiranja u zakonodavstvu. Takvi karakteri kolonizacija polučit će različite rezultate: u Sjevernoj Americi se dogodilo napredovanje zbog razvoj gospodarstva, naseljavanja i jasnih struktura politike i društva te su poslije nastale dvije države SAD te Kanada dok je na jugu vladala vojna sila, stalna pobuna, revolucije, raspad i nastanak novi saveza i federativnih država.⁵³ O svemu ovome ide još jedan prilog, riječi Simona Bolivara: „Mi smo bijedni potomci grabežljivih Španjolaca koji su došli u Ameriku da iscrpe njeno bogatstvo i pare se sa svojim žrtvama. Poslije su se njihovi nezakoniti potomci udružili s potomcima robova dovedenih iz Afrike. S takvom rasnom izmiješanošću i takvom moralnom prošlošću smijemo li si dopustiti da postavimo zakone iznad vođa i načela iznad ljudi“.⁵⁴

3.2. Virginia i Maryland

⁵¹Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 133.

⁵²Isto, 134.

⁵³Jarmek, „Teorija kolonizacije Amerika“..., 25.

⁵⁴Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 131.

Došli smo do prvog britanskog stalnog naselja koje je uspostavljeno u Sjevernoj Americi. To je Jamestown koji je će poslije postati središte kolonije Virginia.⁵⁵ Priča kreće od povelje kralja James I. koju je dao dioničkim društvima da krenu na put 1606. godine. Pri svom putovanju nastojali su izbjeći Španjolce. Grupa ljudi u kojoj su bili pustolovi željni avanture te obični građani otisnula se u zaljev Chesapeake.⁵⁶ Trebali su kolonizirati područje nazvano Virginia zbog kraljice Elizabete I. Stigli su godinu dana poslije te su se susreli su se s brojnim problemima kao što su glad, međusobne razmirice, prepirke te napadi Indijanaca. Unatoč tome, uspjeli su se stabilizirati i održati koloniju prvenstveno zahvaljujući Johnu Smithu koje je preuzeo sve konce, osigurao mir i sigurnost svojim kvalitetama uz doseljenje novog stanovništva.⁵⁷ Kada je 1609. godine napustio koloniju vrativši se u Englesku, u Jamestownu je situacija izmakla kontroli te je nastupilo bezvlašće. Razne bolesti, nedostatak hrane i teška zima su uzele maha. U petom mjesecu 1610. godine ostalo je tek 60 kolonizatora od 300 koji su došli na Novi svijet.⁵⁸ Veliki problem je bio i što Englezi nisu imali mnogo znanja i iskustva u poljoprivredi te su živjeli u rupama iskopanim u zemlji. Nisu navikli na težak fizički rad već su mislili da će pronaći obilje zlata, srebra. Englezi su bili vrsni obrtnici i poslodavci koji nisu bili spremni za rad na zemlji. Preživljavanje tih prvih teških godina doseljenici duguju Indijancima iz Konfederacije Powhatan, samo naselje Jamestown je utemeljeno unutar područja spomenute indijanske konfederacije.⁵⁹ Oni su ih podučili o novom području na koji su pristigli (posebice o poljoprivredi) te su s njima obavljali razmjene.

Sada ćemo se osvrnuti na gospodarski aspekt kolonije. Gospodarska politika je vodila računa i o trgovini. Kompanija Virginia (Virginia Company) je odlučila učiniti koloniju atraktivnijom za nova doseljavanja. 1618. godine je na snagu stupio sustav „prava po glavi“. Bit sustava je u tome da se 50 jutara zemlji povjeri svakoj osobi koja je pokrila troškove puta jednom doseljeniku koji je odlučio voditi brigu o toj zemlji te plaćati najamninu kompaniji.⁶⁰ 1619. godine Skupština općinskih vijeća Virginije je imala na umu provedbu ugovora o služenju između sluge i gospodara te su se strane bile u ravnopravnom odnosu, barem na papiru, no provedba ugovora je bila lakši put za gospodara u praksi.⁶¹ Zakoni koju su na početku bili

⁵⁵[American colonies - How colonization took place | Britannica](#)

⁵⁶Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 15.

⁵⁷Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 9.

⁵⁸Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 43.

⁵⁹Isto, 31.

⁶⁰Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 6.

⁶¹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 63.

postavljeni bili su preoštri i tvrdi te su zamijenjeni labavijim, slobodnijim zakonima. Te godine Kompanija Virginia je guverneru izdala upute na temelju kojih su svi slobodni doseljenici trebali imati mogućnost birati svoje predstavnike u Izbornu vijeće koje je imalo zadatak voditi brigu o napretku kolonije.⁶²

Također, doseljenicima je omogućeno da šalju svoju predstavnik u Zastupnički dom, Skupštinu Virginije koja se 1619. godine ustrojila kao engleski Donji dom te je prihvatila segment lokalne uprave, a činili su ju: jedan guverner, šest savjetnika i dva člana za svaku od deset predstavljenih plantaža.⁶³ Kolonizatori su u prvu povelju Virginije uveli ideju i koncept slobode. Ovom poveljom kolonizatorima su omogućene i osigurane slobode, građanska prava i imunitet.⁶⁴ Ovakve odluke su imale dalekosežne reperkusije. Bitan događaj koji se dogodio 1619. godine jest dolazak broda na kojem je bilo 90 mladih djevojaka iz Engleske koje su se trebale udati za doseljenike na sjevernoameričkom kontinentu koji su bili u mogućnosti da plate za njihov prijevoz preko Atlantika.⁶⁵ Poslije je poslano još brodova.

Duhan zauzima važno mjesto u gospodarstvu kolonije. Nedugo nakon početnih turbulencija, 1612. godine kolonisti su se počeli baviti proizvodnjom duhana; John Rolfe je započeo ovu priču uparivanjem duhana koji je stigao iz Indije s domaćim biljkama i kulturama.⁶⁶ Iz toga se rodila vrsta duhana koja je bila pokretač gospodarstva Virginije, glavni izvozni proizvod. Potražnja u Engleskoj je sve više rasla što je ponukalo koloniste da ulože sve više napora u uzgoj duhana za osobnu dobit i zaradu. Došlo je do promjene u poslovanju, jer su visoke cijene ponukale stanovništvo da se okrenu vlastitom biznisu, dok su poslovi kompanije prepušteni propadanju.⁶⁷ Ljudi su uvidjeli priliku da zarade. Kompanija je upala u krizu, nije mogla pronaći novo ljudstvo za poslove i zajedničke projekte. Uz to, Indijanci su odlučili napasti Engleze zbog nicanja sve većeg broja engleskih naselja. Agresivno nastrojeni poglavica 1622. godine je poveo krvav pohod u kojem je stradala zemlja i ljudstvo Jamestowna.⁶⁸

Nanijevši ima veliku štetu, uslijedile su odmazde (Englezi su se odlučili obračunati s njima), propala je poljoprivreda što je dodatno pokopalo Kompaniju. 1624. godine kralj je odlučio povući povelje koje je dodijelio kompanijama te je taj čin rezultirao postajanjem

⁶²Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 39.

⁶³Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 9.

⁶⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 39.

⁶⁵Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 9.

⁶⁶Isto, 9.

⁶⁷Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 6.

⁶⁸Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 31.

Virginije kraljevskom kolonijom na čelu koje je postavljen guverner blagoslovom kralja.⁶⁹ Sustav glavarine koji je bio na snazi i Zastupnički dom su opstali. Zastupnički dom je donio iskaz u kojem tvrdi da guverner nema pravo određivati naplatu poreza bez suglasnosti zakonodavne institucije te da prikupljeni porez može biti iskorišten po modelu kako je to odredio Zastupnički dom i da poslanici ne mogu biti uhićeni.⁷⁰ Sve dok je egzistirala republika u Engleskoj, zakonodavno tijelo je imalo moć, no izgubilo ju je poslije restauracije. No, bolesti se ipak nisu povukle i nestale. Novo stanovništvo je pristizalo, no i stopa smrtnosti je bila visoka. To ukazuje sljedeći podatak da je 14 000 ljudi stiglo u Novi svijet u rasponu od 1607. godine do 1624. godine, no na njihovu nesreću, 1624. godine ostala su samo 1132 kolonizatora.⁷¹ Ipak, duhan je omogućio brz oporavak od svih nedaća koje su snašle koloniju. Radna snaga je bila sve više potrebna te su seljaci iz Engleske dolazili na novi kontinent raditi kao privremen sluge kod nekog kolonizatora u Virginiji koji je platio troškove puta.⁷² Seljaci su nakon što bi odslužili svoje mogli dobiti zemlju, priskrbiti sebi farmu. Treba istaknuti da je društvena struktura bila takva da se tokom cijelog 17.st društvo stalno mijenjalo, bilo je iznimno fluidno i tečno.⁷³ Konstantno je pristizala je nova radna snaga. No, ipak se uspio iznjedrati sloj 50 bogatih obitelji do kraja 17. st u koloniji Virginiji koje su imale imovinu vrijednu 50 000 funti ,što je tada predstavljalo ogromnu vrijednost, temeljenu na radu robova iz Afrike , posluge i plantažama, radu u guvernerovu vijeću i lokalnim institucijama.⁷⁴

Spomenuli smo da je crnačko stanovništvo pristiglo na područje nedugo nakon osnivanja kolonije. 1619. godine nizozemski trgovački brod je uplovio u britansku koloniju s prvim stanovništvom iz Afrike.⁷⁵ Englezi su na novi kontinent donijeli s sobom predrasude o crnom stanovništvu i kako se odnositi prema njima. Oni nisu predviđali drugačiju ulogu osim uloge doživotnog sluge kojeg se moglo iskorištavati. Ropstvo je postalo institucija te se uspostavio specifični osjećaj, ponašanje i odnos prema položaju crnaca u Americi tokom sljedećih stoljeća.⁷⁶ Afrikanci su nasilno dovedeni na sjevernoamerički kontinent te se nisu mogli oduprijeti prisilnom radu pošto su odvedeni s svog matičnog kontinenta, svoje kulture, plemenskih običaja, rituala te se su bili potpuno bespomoćni kad su izvučeni iz svog konteksta. Zakon Virginije je promijenjen sredinom 17.st kako bi afrički robovi imali status doživotnog

⁶⁹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 12.

⁷⁰Isto, 15.

⁷¹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 15.

⁷²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 6.

⁷³Isto, 6.

⁷⁴Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 67.

⁷⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 7.

⁷⁶Berndl, Klaus et. al. *Povijest svijeta*. Prijevod: Nevenka Fabijanić. Rijeka: Naklada Uliks, 2009., 487.

ropstva što je i potvrđeno u pravu 1705 .godine.⁷⁷ Sjevernoamerički kontinent je bio rezerviran samo za Europljane, robovi su bili smatrani tek pukom imovinom, jeftinom radnom snagom za stjecanje velikih bogatstava na plantažama duhana. Američko robovlasništvo je jedno od najokrutnijih u povijesti zbog goruće želje za neograničenim profitom i dehumaniziranja robova kao nižeg statusa od čovjeka pomoću rasne mržnje. Procjena je da je Afrika izgubila oko 50 milijuna ljudi (koji su umrli ili završili u ropstvu) zbog ropstva provođenog od strane trgovaca robljem i plantažera u Americi i Europi.⁷⁸

Spomenut ćemo i kolonizaciju na području današnje države Maryland. Kralj Charles I. je dao povelju obitelji Calvert 1632. godine da imaju pravo na zemlju, na koloniju.⁷⁹ Pošto u povelji nije bila naznačena odredba da se ne smije osnovati neka druga crkva koja nije protestantska, bilo je mjesta i za druge. Osim pružanja zaštite za obespravljene, prvenstveno katolicima koji nisu bili poželjni u Engleskoj, kolonizatori su se brinuli i za kvalitetnu zemlju, posjed koji može donijeti puno koristi. Povelja je imala više elemenata. Cecilus Calvert, Lord Baltimore, je imao potpunu vlast i vlasništvo nad imanjem.⁸⁰ Uključena je mogućnost utemeljenja imanja te uz to, mogućnost da se donesu novi zakoni koji su je potreban pristanak slobodnih građana. Došli su na ideju da stanovnicima daju mogućnost da imaju svoju farmu umjesto varijante zakupa površina.⁸¹ Lord je dijelio zemlju i vlast kako bi privukao nove doseljenike u koloniju. Zbog ove prakse, narastao je broj samostalnih farmera koji su imali želju sudjelovanja u glasovanju u pitanjima koja su se odnosila na koloniju. Doseljenicima je dopuštena mogućnost da biraju skupštinu uz pokretanje i predlaganje novih zakona. Tako je pokrenut značajan zakon tj. Zakon o snošljivosti iz 1649. Godine koji je omogućio vjersku toleranciju i slobodu protestantima i katolicima unatoč tome što u prvom planu nije jamčio potpunu slobodu i snošljivost budući da se odnosio prvenstveno na ortodoksne kršćane i nije garantirao kompletnu slobodu vjeroispovijesti.⁸² 1634. godine je utemeljen prvi grad na području Maryland, St. Marys na zaljevu Chesapeake.⁸³ Grad je utemeljen nakon što je oko 200 ljudi, koji su bili većinom protestanti, uplovilo brodovima Ark i Dove , a nakon njih je počelo

⁷⁷Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 7.

⁷⁸Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 47.

⁷⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 19.

⁸⁰Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 10.

⁸¹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 19.

⁸²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 7,8.

⁸³Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 19.

dolaziti i protestantsko i katoličko stanovništvo, uzgajivači duhana iz Virginije koji su gajili dobre odnose s susjednim indijanskim plemenima i s njima živjeli u miru.⁸⁴

3.3. Religijski kontekst; zaljev Massachusetts

U 16.st došlo je pokušaja reformiranja Anglikanske crkve. Grupa ljudi koji su zagovarali promjene bili su puritanci. Oni su htjeli uvesti jednostavniji način prakticiranja vjere, odnosno protestantsko štovanje Boga umjesto obreda i struktura koji se vežu uz Katoličku crkvu.⁸⁵ Pošto nisu vjerovali da je moguće provesti reforme u Anglikanskoj crkvi koja je provela umjerenu reformaciju, morali su pronaći sigurno utočište zbog toga što su ugrozili kraljevsku vlast i državno jedinstvo. Elizabeta I je uspjela spriječiti da puritanci uzrokuju ozbiljnije probleme u državi, no za vrijeme njezinih nasljednika, situacija se pogoršala. Kralj James I je zaprijetio puritancima da moraju poštovati tradiciju Engleske crkve ili će u protivnom biti protjerani.⁸⁶ Ubrzo ih je i potjerao, točnije jednu lijevo orijentiranu skupinu puritanaca. Azil su pronašli u Nizozemskoj, u Leydenu, no ipak nije sve bilo divno jer su dobili loše poslove, nisu bili cijenjeni te su bili spremni otići na Američki kontinent.⁸⁷ Ovo je bilo vjerski uvjetovano emigriranje.

Došli smo do jedne epizode kolonizacije koja se odnosi na brod Mayflower. Grupa puritanaca iz Nizozemske je dobila dopuštenje od Virginia Company na zemlju te su se otisnuli na put. Grupa od 101 ljudi, od koje su većina bili puritanci ili separatisti s drugim stanovništvom iz Engleske, otisnula se na put brodom Mayflower u devetom mjesecu 1620.godine pod vodstvom tri čovjeka: Johna Robinsona i Williama Brustera koji su bili znanstvenici na Sveučilištu Cambridge te sjajnog govornika i prvog povjesničara kolonije u Novoj Engleskoj Williama Bradforda.⁸⁸ Završili su u Novoj Engleskoj, u Cape Code gdje ih je odnijelo olujno nevrijeme. Stigavši u luku, počeli su s izgradnjom naselja Plymouth, prvog stalnog naselja u koloniji Massachusetts. Bradford je, osim što je bio povjesničar, bio i prvi guverner te ga je samosvijest zajednice ponukala da napiše put i sudbinu svoje zajednice. Napisao je „Povijest

⁸⁴Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 7.

⁸⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 8.

⁸⁶Isto, 8.

⁸⁷Burrow, *Povijest povijesti...*, 464.

⁸⁸Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 9.

plantaže u Plymouthu, 1620.-1647.“ koju su povjesničari rabili u obliku rukopisa, a objavljena je tek 1912.godine.⁸⁹

Tokom svog putovanja i adaptacije, imali su velike probleme. Ti problemi su slični kao i kod prijašnjih ekspedicija: bolesti, hladnoća. Iz rukopisa Bradforda možemo iščitati kakvo je bilo putovanje i egzistencija prvih par godina u novom okružju: „...na koljenima su zahvalili Bogu što ih je doveo preko velikog i burnog oceana i oslobodio ih svih nevolja i strahota te im ponovno stavio noge na čvrstu zemlju, njihov pravi element. I nije čudo da su bili tako veseli kad se sjete mudrog Seneka (!), koji je nakon nekoliko milja jedrenja uz talijansku obalu izjavio da će radije hodati 200 godina nego imalo putovati morem“.⁹⁰ Bradford i dalje svjedoči koliko je teško bilo doseljenicima: „Prešavši tako beskrajn ocean... nisu imali prijatelja koji bi ih dočekali, ni krčmi koje bi ugostile ili osvježile njihova izmučena tijela, ni kuća ili, još manje, gradova u koje bi se sklonili tražeći pomoć... Osim toga, sve što su mogli vidjeti bila je užasna i pusta divljina, puna divljih zvijeri i divljih ljudi“.⁹¹ Istaknut ćemo još jedan odjeljak o nevoljama: „u siječnju i veljači bila je jaka zima, slaba opskrba i nesolidne kuće, a skorbut i druge bolesti bile su uzrok umiranja po nekoliko ljudi svaki dan, tako da je do proljeća od 100 njih preživjelo 50. Zdravih je ostalo samo šest do sedam, i oni su vodili brigu o svim bolesnima, sjekli drva, ložili vatru, kuhali i prali. Rijedak primjer koji treba zapamtiti. Među tim zdravima bili su William Brewster, pastor Elder i Myles Standish, vojni komandant. Svi bolesni bili su im zahvalni“.⁹²

No, ipak su uspostavili veze s indijanskim plemenom koji im je pomogao pri zemljoradnji i kultiviranju tla. Bitno je istaknuti da je ova grupa donijela akt, tj. Mayflowerski pakt o jednakopravnim, pravednim zakonima koje će donijeti vladajući koji su izabrani. Ovaj dokument, prvi američki „ustav“ je imao puritansku crtu razumijevanja crkvene uprave. Pakt je potpisao 41 muškarac na brodu kojim se utemeljuje politički i građanski subjekt koji će imati vlast na temelju većinske volje s obvezom da se mora ravnati i pokoravati zakonima kolonije koji jamče pravednost i jednakost.⁹³ Utemeljenje njihovog naselja je pratilo polaganje zavjeta koji glasi: „Ovim se darovima svečano i međusobno, u prisutnosti Boga, i jedni s drugima, zavjetujemo i udružujemo u jedno građansko političko tijelo“.⁹⁴ Osim prvog broda, pristigli su

⁸⁹Burrow, *Povijest povijesti...*, 464.

⁹⁰Draganić, Danica. „Jedrenjak Mayflower doplovio 1620.godine iz Engleske u Ameriku“. *Informatica museologica* vol.36, br.3-4 (2005): 89-96, 90.

⁹¹Burrow, *Povijest povijesti...*, 465.

⁹²Draganić, „Jedrenjak Mayflower doplovio 1620.godine iz Engleske u Ameriku“..., 90.

⁹³Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 9.

⁹⁴Burrow, *Povijest povijesti...*, 465.

i drugi brodovi. Brod Fortune je doplovio u studenom 1621.godine s 35 kolonista te brodovi Anne i Little James u srpnju 1623.godine s 60 osoba.⁹⁵Prvi doseljenici s ovih brodova se nazivaju stari došljaci. U rukopisu dodano je koliko je stanovnika uspjelo preživjeti narednih godina. Do 1650.godine ostalo ih je 30, 1679.godine 12 ljudi, dalje 1690.godine spali su na 2 osobe te na koncu, 1698.godine je preminula posljednja putnica Mary Cushman.⁹⁶

1630. godine je došlo do novog vala naseljavanja na obale zaljeva Massachusetts kada je skupina ljudi, koja je u većini bila popunjena puritancima čija se vjerska uvjerenja nisu odobravalu u Engleskoj, imala kraljevsku dozvolu od Charlesa I., da uspostave koloniju pod liderom i vođom Johnom Winthropom.⁹⁷ Ideja je bila da se osnuje kolonija, naselje u kojem će puritanci moći živjeti sukladno svojim vjerskim idejama i pravilima što im nije bilo omogućeno u Engleskoj. Kolonija u ovom zaljevu Massachusetts je bila od velike važnosti za cijelu regiju, za regiju Nove Engleske jer je Winthrop puritancima osigurao povelju na temelju koje je vlada kolonije bila stacionirana u Massachusettsu umjesto u Engleskoj.⁹⁸ Povelja im je omogućavala da formiraju ustav države koji će biti izvan kraljevog utjecaja. Puritanska država se temeljila na zajedničkoj povelji kompanije Massachusetts Bay koja je prenesena u Novu Englesku iz Engleske pomoću Johna Withropa, sudaca i dioničara.⁹⁹ Sama kompanija Massachusetts je zadobila pravo na samoupravu. Puritanci su se odazvali pozivu te su prijavljivali diljem Engleske. Puritanci nisu htjeli otploviti u Novi svijet pod vodstvom druge kompanije već su se uključili u kompaniju Massachusetts Bay kako bi postali autonomni. Puritanci su bili potlačeni na britanskom otoku od strane kraljevske vlasti te je u razdoblju od 1628. do 1640.godine oko 20 000 ljudi prešlo preko Atlantika na područje Massachusettsa i Virginije.¹⁰⁰

1630. godine flota od 17 brodova se zaputila prema Novom svijetu s 100 ljudi koji su se stacionirali i utvrdili na području oko bostonske luke.¹⁰¹ Na početku desetak pripadnika kompanije je nastojalo uvesti autokratsku vlast, no drugi kolonizatori to nisu prihvatili te su tražili pravo glasa što se tiče problema vezanih uz javne poslove.¹⁰² U povelji su bile sljedeće odredbe: vlast je imao Glavni sud (koji je birao guvernera) kojeg su sačinjavali građani koji su morali ispunjavati uvjet članstva Puritanske crkve što implicira da su puritanci određeni kao

⁹⁵Draganić, „Jedrenjak Mayflower doplovio 1620.godine iz Engleske u Ameriku“..., 90.

⁹⁶Isto, 90.

⁹⁷Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 16.

⁹⁸Isto, 17.

⁹⁹Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 10.

¹⁰⁰Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 13.

¹⁰¹Isto, 10.

¹⁰²Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 40.

temeljna i glavna političko-vjerska grupa u koloniji.¹⁰³ Kako su puritanci imali moć i vlast u koloniji, osigurali su svoje položaje te su guverner i njegovi savjetnici imali stvari u svojim rukama. Pobuna je izbila kad su vlasti nametnule porez na obranu 1632.godine te su građani odbili platiti ovaj namet. Kako bi udovoljili građanima, donesena je odluka da prilikom definiranja poreza, biranja guvernera i njegovih savjetnika bude dodano tijelo kojeg činu dva predstavnika svakog grada.¹⁰⁴ Ovakvo zakonodavstvo s pridodanim tijelom je predstavljalo jednodomno zakonodavstvo. Oblikovanje Glavnog suda u zakonodavni subjekt s zastupnicima je završeno 1640. godine kada su izabrani zastupnici, guverner te suci počeli zasjedati zasebno što implicira početak dvodomnog zakonodavstva.¹⁰⁵ Guverner John Winthrop je na početku postojanja kolonije iznio model, filozofiju funkcioniranja vlasti: „... u svim vremenima neki moraju biti bogati, neki siromašni, neki visokopozicionirani na vlasti i dostojanstveni; drugi prosti i podčinjeni“.¹⁰⁶ Bogati su živjeli raskošno, vozili su se u kočijama, dali su izraditi portrete konzumirajući visoko kvalitetnu hranu i piće. Također, John Winthrop je pisao dnevnik koji je dugo bio u obliku rukopisa, a objavljen je koncem 18.st kao „Povijest Nove Engleske od 1630. do 1649“.¹⁰⁷

3.4. Puritanska teorija

Puritanska teorija organiziranja i uspostavljanja vlasti je bila slična crkvenoj upravi. Bit je u tome da se obje temelje na ideji sporazuma. Crkva je grupa ljudi koji su odabrani, koji su u savezu ili sporazumu s Bogom te su se obvezali da će vršiti Božju volju i prenositi njegovu riječ.¹⁰⁸ Jako je bitno za društvo da se temelji na Božjoj milosti. Najvažnija stvar je hoće li čovjek zadobiti Božju milost ili ne. Članovi crkve su imali mogućnost da za svećenika izaberu osobu koja je sposobna tumačiti Božju riječ i volju. U ovakvom nauku nalazimo tri komponente, elementa: demokracije u sekvenci da svi članovi imaju priliku sudjelovati u sporazumu, element aristokracije se vidi u tome da izabrani svećenik ima vlast koja korespondira s njegovim umijećem i mogućnosti da objašnjava Božju volju., te element

¹⁰³Isto, 17.

¹⁰⁴Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 15.

¹⁰⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 10.

¹⁰⁶Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 68.

¹⁰⁷Burrow, *Povijest povijesti...*, 464.

¹⁰⁸Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 9.

monarhije koji sugerira da se Božja volja ne smije dovoditi u pitanje.¹⁰⁹ Što se tiče svjetovnih pitanja, tu su moć imali svjetovni suci koji su mogli u pomoć pozvati svećenstvo čija je moć proizlazila iz mogućnosti da tumače Božju volju. Država je morala voditi brigu o crkvi i odlasku vjernika u crkvu zbog vjerovanja da je to potrebno za spas svakog člana društva.

Također, vjerski aspekt se odnosio i na sistem naseljavanja. Sud je provodio i naređivao da se naselja grade gusto i povezano, nije bila mogućnost da netko kupi zemlju po svom nahodjenju i želji.¹¹⁰ Kako bi se određeni prostor popunio te bi naselje postalo napučeno, izgrađena su dodatna naselja u neposrednoj blizini naselja koja su već egzistirala. Tako je izgrađen niz gradova na području bostonskog zaljeva. Naselja su kontrolirano i planski podignuta: Salem, Charlestown, Boston, pa zatim Harverville, Concord te Sudbury kao i ostali gradovi koji su uspostavljeni izvan bostonskog zaljeva.¹¹¹ Obitelji su imale svoje mjesto unutar gradskih međa i zemlju za obradu izvan naselja. Crkva je bila u centru naselja. Puritanci su obrazovanju davali veliku pozornost. Znanje i učenje je bilo potrebno za prepoznavanje Božje volje. Majka je imala ulogu da se brine o odgoju djece i kućanskim poslovima, dok je otac bio zadužen da djeca svladaju vještine čitanja, pisanja, matematike, nekog obrta uz vođenje računa i brige o vjerskom i moralnom aspektu odgoja.¹¹² Također, puritanska teorija je nalagala i visoko obrazovanje, prvenstveno za sudstvo i svećenstvo. Kako bi to proveli u djelo, doveli su visoko obrazovane ljude s sveučilišta Oxford ili Cambridge te je 1636. godine osnovano učilište po uzoru na englesko sveučilište koje je nazvano po Johnu Harvardu, engleskom svećeniku koji je učilištu ostavio svoje imanje i knjižnicu.¹¹³ Uspostavljanje države možemo prikazati, sažeti kroz četiri ciklusa: prva faza se odnosila na odluku da nitko ne može imati pravo glasovanja niti zapošljavanja u državnoj službi ukoliko ne pripada puritanskoj crkvi; druga faza obvezuje sve da moraju biti prisutni na Božjoj službi štiteći interes kolonije i njezinog stanovništva; treći ciklus se tiče osnivanja novih crkvenih institucija koje su morale imati dozvolu crkve i države zbog toga što su imale potpunu kontrolu na svom području; te posljednja faza jest zakon koji je jamčio državi da može poduzeti određene mjere za funkcioniranje crkve i pomoć crkvenom poglavaru uz mogućnost da država može kazniti svaku pobunu ili neslaganje s službenom crkvom.¹¹⁴

¹⁰⁹Isto, 9.

¹¹⁰Isto, 10.

¹¹¹Isto, 10.

¹¹²Isto, 11.

¹¹³Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 13.

¹¹⁴Isto, 22.

3.5. Rhode Island i Connecticut

No, nisu svi odobravali strogu puritansku crtu te su se htjeli maknuti od toga. Mladi svećenik Roger Williams i Anne Marbury Hutchinson su bili jedni od njih. Protivili se politici kolonije što je rezultiralo njihovim istjerivanjem iz zaljeva Massachusetts. Williams je bio radikalni puritanac koji je bio uvjeren da inzistiranje na jednoj i jedinstvenoj vjeri cijelom stanovništvu sprječava dušu u nastojanju da dođe do vjerske istine.¹¹⁵ Ovo je bila prijetnja državi. Inzistirao je na odvajanju crkve i države. Pošto je protjeran, bio je primoran da za sebe pronađe komad zemlje. Pronašao ga je kupivši zemlju od indijanskog plemena u području današnjeg Rhode Islanda 1636. godine.¹¹⁶ Napravivši odmak od Puritanaca i njihove vjerske prakse, osnovao je prvu koloniju u Novom svijetu koja nije slijedila crkveni nauk te je prakticirala i poticala vjerske slobode koje su bile omogućene. Dobio je povelju od engleskih vlasti 1644. godine te je Rhode Island, zahvaljujući tome, postao destinacija za nezadovoljno pučanstvo iz Massachusettsa i Europe polučivši gospodarski rast kolonije što nije odgovaralo puritancima.¹¹⁷ Njemu se pridružila i Anna koja je izgnana iz Massachusettsa. Ona je iskazala nezadovoljstvo s crkvenim vlastima spremnošću da obavlja poslove koji su za puritance bili rezervirani za muškarce što joj je priskrbilo presudu nepodobne žene za cijelo društvo.¹¹⁸ Anna je isticala da je obveza svake osobe da slijedi unutrašnju svijetlost u sebi, Svetog Duha koji se nalazi u svakom čovjeku.

Kada je nastupila restauracija, povelja nije ukinuta već je dana nova koja je ovo područje pretvorila u republiku u sklopu Britanskog Carstva te je ovakva odluka ostala na snazi do Revolucije. Slična praksa se odvila i u Connecticutu. Ubrzo su uslijedila daljnja putovanja dalje u teritorij kad su počele kolati priče o boljoj zemlji i prilikama na području rijeke Connecticut. Dolina ove rijeke je privukla svećenika Thomasa Hookera i članove njegove pastve da se nasele na ovom području. 1636. godine njegovi nasljednici su utemeljili grad Hartford i uspostavili svoju koloniju Connecticut, dok su druge grupe osnovale druge gradove Saybrook i New Haven koji su u početku bili samostalni i neovisni dok se nisu ujedinili s naseljima u dolini u

¹¹⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 11.

¹¹⁶NeVins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 10.

¹¹⁷Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 11.

¹¹⁸Isto, 12.

jedinstvenu koloniju Connecticut.¹¹⁹ Porasla je i spremnost da se kolonizatori odlučnije odupru prijetnji od indijanskih plemena kako bi zaposjeli kvalitetniji komad zemlje. Po ustavu kolonije, sustav vlasti je bio sljedeći: jedan guverner, jedna institucija koju čine savjetnici, jedan dom kojeg predstavljaju četiri osobe za svaki grad koji su birani općim pravom glasa.¹²⁰ Želja za novom prilikom i boljim životom ponukala je sve više ljudi na potraži svoju šansu u Novom svijetu te su izgrađena nova naselja duž obalnog područja. Gradovi iznad rijeke Marimac su priskrbili sebi povelju na temelju koje su dobili status kraljevske kolonije New Hampshire 1679. Godine, dok je teritorij Maine ostao pod upravom Bostona.¹²¹

4. Daljnji tijek kolonizacije

4.1. Politička situacija u Engleskoj

Sredinom 17. st. religijske i građanske neprilike u Engleskoj su učinile svoje. Smanjila se pozornost i migracija prema kolonijama na Sjevernoameričkom kontinentu. Kralju Charlesu I. nije odgovarala samostalnost kakvu je uživala puritanska Nova Engleska, no imao je probleme s puritancima u Engleskoj koji su bili na čelu Parlamenta u borbi protiv kralja.¹²² Napeta situacija je kulminirala u građanskom ratu 1640. godine kada je vojska Olivera Cromwella porazila kraljevsku vojsku te je Cromwell postao vodeća ličnost u državi. S obzirom da je matična zemlja popustila zaštitu prema kolonijama, kolonije su preuzele stvar u svoje ruke. U zaljevu Massachusetts, Plymouthu, Connecticutu i New Havenu kolonije su se dogovorile i osnovale Konfederaciju Nova Engleska 1643. Godine.¹²³ Ovime su kolonije nastojale postići jedinstvo s ciljem zaštite i daljnjeg napretka. Postojao je niz suradnje kolonizatora u vrijeme kad su se interesne skupine nadmetale za vlast i moću društvu. Pučanstvo Nove Engleske je bilo samostalnije nego ikada prije. U svom vjerskom žaru i uvjerenju da je njihova država primjer za cijelo čovječanstvo, provodili su kažnjavanje i

¹¹⁹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 16.

¹²⁰Isto, 16.

¹²¹Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 12.

¹²²Isto, 12.

¹²³Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 21.

protjerivanje svakog tko bi se ogriješio o pravila crkve i države.¹²⁴ Najviše su stradali kvekeri nad kojima je provođen teror. U vrijeme Olivera Cromwella u Engleskoj vladala je vjerska netrpeljivost koja se manifestirala i s druge strane Atlantika npr. u Marylandu. Zbog ovakve situacije, eliminiran je Zakon o toleranciji sredinom 17.st, no, ubrzo se vratio nazad s slobodama koje je garantirao.¹²⁵ Cromwell je Španjolskoj uspio preoteti Jamajku 1658.godine ukazavši na jedan od obrazaca i načina kolonizacije. Poslije rata za španjolsko nasljeđe, Engleska je sklopila ugovor s Španjolskom prema kojem jedina među ostalim državama ima mogućnost uvoženja crnačkih robova na područje Srednje Amerike i punjenja svojim brodova izvoznom robom. Nadalje, španjolski kralj Filip V. se obvezao da će jedino Engleskoj dati trgovačke koncesije na španjolskom dijelu Amerike omogućivši Engleskoj pristup trgovačkim tokovima na svom području.¹²⁶

4.2. Baconova pobuna

Ne možemo reći da su engleske kolonije živjele pod tiranijom, no vladala je jedna klasa, manjina koja je u svojim rukama držala svu moć. Radnici pod ugovorom, doseljenici, posluga, sitni poljoprivrednici, siromašni su se osjećali obespravljeno i zapostavljeno, farme su bile daleko od tržišta, službeni poslovi su se dijelili među podobnim ljudima oko guvernera i najmoćnijih plantažera, skupštine se nisu mijenjale i slični problemi. Takva situacija je izrodila ustanak Bacona u Virginiji 1676.godine.¹²⁷ Dogodio se napad Indijanaca na granično područje te je stanovništvo zatražilo pomoć. Guverner Berkeley i plantažeri na obali se nisu obazirali na to, tj. nisu reagirali dovoljno snažno objavivši rat Indijancima s izuzećem onih Indijanaca koji su surađivali.¹²⁸ Motivi koje su vlasti imali prilikom gušenja pobune mogu biti sljedeći: njegovanje politike koja će unijeti razdor među Indijancima imajući ih pod kontrolom i poruka siromašnom bijelom stanovništvu da ne pomišlja na pobunu i prosvjede pokazivanjem svoje moći i sile.¹²⁹ Naseljenici su bili nezadovoljni ovakvom neadekvatnom reakcijom te je Bacon stao na čelo grupe nezadovoljnika koji su napali glavno mjesto Indijanaca te ih eliminirali izvan

¹²⁴Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 13.

¹²⁵Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 22.

¹²⁶Berndl, *Povijest svijeta...*, 496.

¹²⁷Ne vins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 17.

¹²⁸Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 60.

¹²⁹Isto, 60.

službenog nadzora. Guverner je reagirao njegovim uhićenjem koje je rezultiralo još većom pobunom i podrškom Baconu. Poslije je on bio pušten otišavši u brda.

Kad se vratio nazad, pratilo ga je 400 naoružanih ljudi koji su krenuli u prepade na Indijance. Iskazao je svoje nezadovoljstvo guverneru i njegovim savjetnicima: „ Ne, neka ne zamjeri vaše gospodstvo, ni vama ni nikome drugome neće dlaka s glave pasti- mi nismo zato došli. Ali smo došli sa porukom da spasimo svoje živote od Indijanaca, što ste vi tako često obećavali, i hoćemo sad da tu vojsku imamo prije nego odemo“.¹³⁰ Baconova „Deklaracija naroda“ iz 1676.godine je kombinacija nezadovoljstva uperenog prema bogatima i netrpeljivosti prema Indijancima na granici. Zahtijevao je zaštitu, bolju kontrolu nad javnim poslovima i troškovima, manje poreze, eliminiranje monopola u trgovini krznom.¹³¹ Guverner i njegovi ljudi nisu namjeravali održati obećanja koja su dali poslavši snage da uguše pobunu. Bacon umire od malarije te pobuna gubi na snazi. Snage su osvajale pobunjenička središta jedan po jedan služeći se silom i varkom (npr. kapetan Thomas Grantham je dao obećanje da će pobunjenike pomilovati, odvesti u garnizon dalje niz rijeku York, no zapravo su prema njima usmjereni topovi te su izručeni svojim gospodarima).¹³² Objesili su vođe pobunjenika. Pobuna je okončana kao nezadovoljstvo protiv kraljevske vlasti i primjer nezavisnosti stanovništva na granici, upornog duha i samopouzdanja.¹³³ Stanovništvo koje je dalo podršku ovoj pobuni su siromašni bijelci koji su tražili svoje mjesto u kolonijama. Razvoj kapitalizma, trgovine, ograđivanjem zemlje za stvaranje vune su rezultirali pretvaranjem ljudi u skitnice i siromahe koji su željeli otići preko Atlantika.

4.3. Povratak kolonizaciji

Nakon epizode s Oliverom Cromwellom, Charles II. se ponovno vraća na vlast 1660. godine te Britanci ponovno vraćaju fokus na svoje kolonije unatoč otporu kolonija jer su razvili osjećaj neovisnosti.¹³⁴ Novi kralj je nastojao povratiti kontrolu i utjecaj na kolonije, vratio je obitelj Calvert u Marylandu i Zakon o toleranciji te je zaustavljen progon nepodobnih vjernika

¹³⁰Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

¹³¹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 61.

¹³²Isto, 63.

¹³³Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

¹³⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 22.

u Novoj Engleskoj, ali su puritanci i dalje željeli održati svoju samostalnost i ideju svete države.¹³⁵ Do 1660. godine Engleska nije imala jasan plan i ideju kolonijalnog carstva. Kralj je u svoje povelje, koje je izdavao za kolonizaciju kao što su povelje dodijeljene Clavertovima u Marylandu, Williamu Pennu u Pennsylvaniji i vladajućima u obje Caroline, stavio stavku da se zakon može donijeti samo uz „pristanak slobodnih ljudi“.¹³⁶ Situacija je bila takva da se nije mislilo na prekomorske kolonije zbog političke situacije u zemlji. Većina ljudi koji su se doselili na Sjevernoamerički kontinent, prvenstveno u kolonije Virginia i Massachusetts, do 1660.godine su bili činovnici, seljaci, poljoprivrednici, zanatlije koji su imali ograničena sredstva uz stanovništvo koje je doseljeno preko ugovora, tj. radom su morali platiti prijevoz.¹³⁷ Tek kada se stabilizirala situacija, Engleska je svoje snage usmjerila na sjevernoamerički kontinent od Maine sve do Floride na jugu za novo sustavno doseljavanje imajući na umu ideju o jedinstvenom imperiju.¹³⁸

Kolonizacija je dobila novi zamah, nicala su nova naselja. Uspostavljena su naselja na području Caroline, Delawera, Pennsylvanije te su izgurani Nizozemci iz područja Nove Nizozemska koja je zauzeta 1664. godine.¹³⁹ Kralj Charles II. je 1663.godine dao grupi o 8 plemića teritorij koje se prostire na potezu od Virginije do granice s španjolskom Floridom i zapadnim dijelom kontinenta. Dobili su pravo na vlasničku i političku vlast. U Južnu Karolinu, prvi doseljenici su stigli iz područja Nove Engleske i otoka Barbadosa 1670. godine. Te godine je ekspedicija koja je došla iz britanske zapadnoindijske kolonije Barbados osnovala naselje Charles Town (Charleston) južno na obali.¹⁴⁰ U ovoj koloniji je uspostavljen drugačiji sistem vlast i upravljanja kojem je obol dao filozof John Locke. Karakteristika sustava je bila stvaranje nove nasljedne aristokracije što nije provedeno u djelo, u praksu. John Locke je 1669.godine sastavio „Temeljni ustroj Caroline“ u čijem je središtu zemlja. On je istaknuo plan po kojem će se uspostaviti nasljedna aristokracija i hijerarhija u društvu s ograničenjima podjele zemlje iz velikih posjeda te prvenstvo Anglikanska crkve kao službene crkve Caroline.¹⁴¹ Temeljna Lockeova misao jest ta da mora postojati odnos i veza između vlasništva zemlje i političkog angažiranja i zastupanja. Isticano je sljedeće: „ za člana parlamenta ne bi smio biti izabran nitko tko ima manje od 500 rali zemljišta unutar jedinice za koju je izabran, niti bi itko smio

¹³⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 13.

¹³⁶Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 39.

¹³⁷Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 14.

¹³⁸Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 17.

¹³⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 22.

¹⁴⁰Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 17.

¹⁴¹Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 146.

sudjelovati u biranju toga člana tko ima manje od 50 rali zemljišta unutar te jedinice“.¹⁴² Podjela zemlje je bila regulirana osiguranim minimumom koji je svakom čovjeku koji se doseli prije 1672.godine garantirao 100 rali zemlje koje su mogli koristiti i njegovi nasljednici.¹⁴³

Gospodarsko i trgovinsko središte, luka na jugu je bio Charleston, uz gradove Norflock te Baltimore koji su bili od većeg značaja, gdje se stanovništvo naučilo baviti poljoprivrednim aktivnostima te trgovinom na tržnici koja je predstavljala izvor prihoda.¹⁴⁴ Crno roblje je pristizalo s afričkog kontinenta te se stjecalo veliko bogatstvo u trgovini robljem na pristaništima New Yorka, New Porta, Charlestona. Na jugu su robovi predavani od jedne grupe trgovaca do druge kao i posrednicima koji su ih mijenjali za duhan, rižu ili indigo. U bilježničkom uredu Charlestona imamo transakcije i dodijele zemljišta ljudima koji su ispunili sve uvjete ugovora. Jedna nam ukazuje da je jedan par dobio u vlasništvo 100 i 270 jutara zemlje te da mogu s njom raspolagati kako god žele.¹⁴⁵ Mogli su prodati ili zadržati posjed. Bit je u tome da osoba s vlasništvom posjeda može participirati u vlasti i biranju, odnosno zemljoposjednici imaju političku moć. Također, ključno je reći da je postojala mogućnost samo jednog glasa bez obzira koliko zemlje imali i koju funkciju obnašali (birač, član porote ili skupštine, parlamenta).

Vlasnici su poticali vjersku snošljivost i liberalan sistem stjecanja teritorija s ciljem da potaknu naseljavanje i pribave sredstva od rastućih cijena zemlje. Na području dviju Karolina, doseljenicima je bilo omogućeno birati skupštinu i izglasavati zakone skupa s guvernerom i vijećem.¹⁴⁶

U jednom članku „Temelnog ustroja Caroline“ možemo vidjeti još jedan primjer vjerske i političke slobode: „Tamošnjim domorocima, kojih će se ticati naše plantaže, kršćanstvo je posve strano, i njihova nam idolatrija, neukost ili zabuna de daju pravo da ih prognamo ili iskorištavamo; a oni koji se dosele iz drugih krajeva kako bi živjeli ondje neminovno će imati drukčije mišljenje što se tiče pitanja religije, za koje će očekivati da ima se dopusti, a za nas neće biti razborito što se toga tiče da ih isključujemo; građanski mir može se održati i s različitim mišljenjima, a naša složnost i razumijevanje mogu se valjano i savjesno čuvati; njihovo narušavanje, u kakvoj god prigodi, ne može a da ne uvrijedi Svevišnjega i da ne

¹⁴²Isto, 147.

¹⁴³Isto, 147.

¹⁴⁴Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

¹⁴⁵Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 148.

¹⁴⁶Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

bude na sramotu pravoj vjeri koju ispovijedamo; i neka se Židovi, pogani i drugi otpadnici od čiste kršćanske vjere ne boje i ne drže podalje od nje, nego neka, imajući priliku da upoznaju istinu i razboritost njenog nauka, i miroljubivost i bezazlenost onih koji je ispovijedaju, dobrim postupanjem i nagovaranjem, i svim onim uvjerljivim metodama blagosti i krotkosti, prikladnima za pravila i svrhu evanđelja, budu pridobiveni da prigrle i iskreno prihvate istinu; stoga, svakih sedmero ili više osoba koje se slažu u bilo kojoj vjeri trebaju sačinjavati crkvu ili vjeroispovijest, kojoj će dati neko ime kako bi se razlikovala od drugih“.¹⁴⁷ Bitno je naglasiti da sedmero ljudi u društvu može utemeljiti svoju crkvu.

Poslije kad je Britanija povratila kontrolu na Južnom Carolinom, bogati trgovci su sebi priskrbili ogromnu količinu kvalitetno obradive zemlje u neposrednoj blizini obale dok su siromašnijem pučanstvu pripali mali dijelovi zemlje i borba protiv velikih zemljoposjednika. Gospodarska aktivnost se odnosila na resurse kao što su drvo, riža te indigo, a loša stvar kolonije je bila trgovina Indijancima te dovođenje crnačkog stanovništva na rad na plantažama te se ustalio nehuman oblik ropstva na osnovi ropskog zakona britanskog Barbadosa.¹⁴⁸

Englezi su nastojali izgurati svoje suparnike na sjeveru: Nizozemce. Nizozemska trgovačka mornarica je vladala trgovinom mirodijima na Dalekom istoku te im je to potrošilo resurse, ali ih je zanimalo prolaz preko Sjeverne Amerike. Shvativši da ih plovidba rijekom Hudson neće odvesti dalje, orijentirali su se na zemlju bogatom krznom gdje su osnovali trgovinske postaje koje su prerasle u koloniju Nova Nizozemska s trgovačkim središtem Novim Amsterdamom (New Amsterdam) na vrhu otoka Manhattan.¹⁴⁹ Nizozemci su ipak ostali fokusirani na Daleki istok, Brazil te su uveli neprimjeren sustav vlasti koji je kočio prosperitet Nove Nizozemske. Nizozemci su svojim posjedima upravljali na dva načina: prvi model uključuje inicijativu Istočnoindijske kompanije te druga solucija u kojoj Kompanija omogućuje domaćim vladarima da vladaju na svoj način pod vrhovnom vlasti Kompanije.¹⁵⁰ Englezi su željeli eliminirati Nizozemce na tom području koje su smatrali da pripada njima. Kralj Charles II. je 1664. godine dao teritorij između rijeka Delaware i Connecticut svom bratu koji je bio vojvoda od Yorka.¹⁵¹ On je odmah organizirao flotu s kojom je zaplovio prema Novom Amsterdamu koji mu se predao bez ispaljenog metka. Britanska penetracija na nizozemske posjede je bila olakšana zbog činjenice da je lokalno stanovništvo izgubilo kontakt s

¹⁴⁷Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 150, 151.

¹⁴⁸Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

¹⁴⁹Isto, 18.

¹⁵⁰Berndl, *Povijest svijeta...*, 493.

¹⁵¹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 11.

guvernerima koji su bili imenovani u Europi. Zbog toga, obrana nije mogla biti jaka i snažna te se nije mogao pružiti adekvatan otpor. No, unatoč tome, nizozemski kolonizatori su dobro prošli, omogućeno im je zadržavanje svojih posjeda te sloboda vjeroispovijesti.¹⁵² Vojvoda je uvidio da je teritorij njegov te mu je promijenio ime u New York koji je bio puno veći nego je on priželjkivao te je zemlju među rijekama Delaware i Hudson ostavio dvojici svojih miljenika u sklopu vlasničke povelje New Jersey.¹⁵³ Liberalna politika se ogledala u tome da se doselio mnogo puritanaca iz Nove Engleske, Engleza s Barbadosa te pučanstva s britanskog otoka uz ostanak Nizozemaca što ovu koloniju čini raznolikom i različitom. Možemo New York uzeti kao primjer različitosti i suživota pripadnika različitih naroda. Stanovništvo na tom području do 1646. godine su činili: Englezi, Šveđani, Norvežani, Škoti, Irci, Nijemci, Portugalci i ostali narodi te će još njihovih pripadnika pristići u Novi svijet.¹⁵⁴ Britanci su New York uključili u svoj kolonijalni sistem, no Nizozemci su i dalje nastavili djelovati na području New Yorka. Ostavili su svoj trag na društvenom i gospodarskom (svojom trgovinom) te arhitektonskom planu prvenstveno zahvaljujući strmim, stepenastim krovovima koji su ostali trajno arhitektonsko obilježje grada.¹⁵⁵

Osvrnut ćemo se na još jednu epizodu u Delawareu čija je kolonizacija bila ponukana religijskim motivima. Teritorij Delawarea su zauzeli Šveđani i uspostavili koloniju Novu Švedsku koji su potom izgurani od strane Nizozemaca. Njihova vlast je bila srušena engleskom pomorskom ekspedicijom 1664.godine.¹⁵⁶ 1681. godine zemlju zapadno od rijeke Delaware, koja će se kasnije zvati Pennsylvania, je na raspolaganje dobio William Penn koji je bio imućan i u dobrim odnosima s kraljem Charlesom II.¹⁵⁷ On je zaslužan za koloniziranje jedne od posljednjih područja u nizu engleskih naselja duž obalnog pojasa Sjevernoameričkog kontinenta. On je imao ideju jedinstvenog političkog i vjerskog centra u Americi koji će pružiti utočište ne samo kvekerima već i ostalim obespravljenima svih vjera i zemalja.¹⁵⁸ Da bi ubrzao naseljavanje kolonije, aktivno je sudjelovao u dovođenju svih vjernika koji nisu imali mjesta na europskom kontinentu. Ovdje se radi o kvekerima, menonitima, amišima, baptistima.¹⁵⁹ Pennu je bila bitna jednakost, ravnopravnost i osjećaj pripadanja koloniji. Tome u prilog govore činjenice da su žene u Pennsylvaniji dobile pravo puno ranije nego što će to biti praksa u ostalim

¹⁵²Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 23.

¹⁵³Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

¹⁵⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 33.

¹⁵⁵Isto, 33,

¹⁵⁶Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 49.

¹⁵⁷Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 11.

¹⁵⁸Isto, 11.

¹⁵⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 23.

dijelovima američkog kontinenta te da su marili za Indijance, za odnose s njima plativši im za područja koju su zaposjeli doseljenici.¹⁶⁰

Posljednja naseljena i uspostavljena kolonija bila je Georgia 1732. godine koja je svojim položajem služila kao zaštita prema Španjolcima jer se nalazila blizu španjolskih posjeda na Floridi.¹⁶¹ Grupa engleskih filantropa je nagovorila britansku vlast da ih potvrdi kao upravitelje južno od rijeke Savannah te se prvi guverner James Oglethorpe uputio i utemeljio naselje Savannah i koloniju Georgia.¹⁶² Ono što je bitno reći za Georgiju, što je odlikuje i krasi, jest da je general na tom graničnom području, spomenuti James Oglethorpe, mario za siromašne, obespravljene, vjerske migrante i zatvorenike koji su odslužili svoju kaznu omogućivši im sigurno mjesto u kojem su mogli započeti novi život i zaraditi nove prilike.¹⁶³ Georgia se pokušala ustrojiti kao društvo malih farmera s ograničenim komadom zemlje s zabranom uvoza robova, no nije sve išlo po planu te se Georgia nije pretvorila u raj na Novom svijetu. Zbog toga, popustili su u svojim idejama kako bi privukli stanovništvo u koloniju. Restrikcije u kolonijama nisu urodile plodom te one nisu mogli zaživjeti među engleskim narodom u Americi. Georgia je 1754.godine postala kraljevska kolonija s kraljevskim guvernerom na čelnoj poziciji.¹⁶⁴

5. Tri grupacije kolonija

5.1. Kolonijalni sustav

Osim Britanaca koji su bili većina, tokom 17. st. na sjevernoamerički kontinent doseljavali su se i Nizozemci, Nijemci, Francuzi, Šveđani, Španjolci. Do polovice 17.st u kolonijama je bilo preko 100 000 duša, te je ukupni broj novih doseljenika bio između 30 000 i 70 000 u svakom desetljeću do kraja stoljeća.¹⁶⁵ Selidba iz jednu u drugu koloniju je bila omogućena te nije bilo potrebno puno vremena za prilagođavanje na nove uvjete, no ipak su

¹⁶⁰Isto, 24.

¹⁶¹[Georgia | Hrvatska enciklopedija](#)

¹⁶²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 19.

¹⁶³Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 24.

¹⁶⁴[Georgia | Hrvatska enciklopedija](#)

¹⁶⁵Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 142.

postojale su razlike među kolonijama. Podijelit ćemo ih na tri grupe: Nova Engleska, Kolonije srednjeg dijela, Južne kolonije. Krajem 17.st već je bio stvoren određeni kolonijalni sustav. Connecticut i Rhode Island su imali status autonomnih zajednica koje izabiru svoje javne službenike dok su ostale kolonije bile privatni teritorij ili teritorij Krune.¹⁶⁶ Do konca 17.st utemeljeno je 11 engleskih tj. britanskih kolonija na američkom kontinentu: Virginia, Massachusetts, Rhode Island, New Hampshire, Connecticut, New York, New Jersey, Pennsylvania, Maryland, Sjeverna i Južna Carolina.¹⁶⁷

S obzirom na samostalnost, kolonije možemo podijeliti na: kraljevske kolonije u kojima je središnja vlast instalirala guvernera i članove gornjeg doma, kolonije s poveljom (koje je dijelio kralj) koje su imale najveći stupanj samostalnosti, mogle su birati guvernera i vlastite institucije te treća solucija, vlasničke kolonije koje su određeni teritoriji dijeljeni od Krune pojedincima za njihove zasluge, vlasnik je morao imenovati guvernera, suce i druge dužnosnike, uspostaviti predstavničku skupštinu uz obvezu da priznaje suverenitet i prvenstvo Krune u Londonu.¹⁶⁸ Iz svoje matične zemlje kolonije su preuzele samoupravni model političkog upravljanja te su bile politički neovisne, a gospodarsko-ekonomski ovisne o matičnoj zemlji. Ono što ima je zajedničko jest to da su imale sličan politički sustav, imale su predstavničku skupštinu koja je predlagala zakone i brinula o proračunu, guvernera (gotovo uvijek Englez) i njegove savjetnike (najčešće Amerikanci). Možemo istaknuti tri temeljne stvari koje karakteriziraju njihov politički sustav. Prva činjenica jesu povelje kao sigurnost svojih sloboda. Odmah na početku su shvatili važnost pisanih prava i zakona u poveljama te su ih iznimno poštovali i cijenili. Druga stvar se odnosi na kontinuiran sukob između dva pola, guvernera i skupštine. Nisu mogli naći zajednički jezik zbog toga što su zastupali različite stavove i interese: guverner je predstavljao vlast i interese središnjice tj. Britanskog Carstva vodeći brigu o provođenju zakona i propisa dok je skupština zastupala lokalne interese i pravo naroda. Guverner je imao široke funkcije i ovlaštenja kao što su imenovanje članova kolonijalnog vijeća, postavljanje sudaca, zapovijedanje oružanim snagama, mogućnost veta na odluke skupštine, suspendiranje sjednice, sazivanje te raspuštanje skupštine.¹⁶⁹ Treća činjenica se tiče unutarnje politike kolonija te inicijative skupština da one vode glavnu riječ o proračunu i sudjeluju u donošenju zakona. Tražili su razne stvari: učestala biranja, eliminiranje onih koji

¹⁶⁶Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 16.

¹⁶⁷[Sjedinjene Američke Države | Hrvatska enciklopedija](#)

¹⁶⁸Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 52.

¹⁶⁹Bratulić, Vjeran; Sukno, Zrinka Erent. „Događaji i okolnosti koje su prethodile donošenju Ustava Sjedinjenih Američkih Država“. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* vol.41, br.85 (2007): 27-46, 29.

su bili u kraljevskoj službi, biranje svojih predstavnika te su u svojim zahtjevima uspjeli.¹⁷⁰ No, treba imati na umu da je su politička tijela služila ostvarenju interesa prvenstveno bogatih i imućnih ljudi.

5.2. Nova Engleska

Stanovništvo na području Nove Engleske se, profitom od trgovine duhanom, postepeno pretvorilo u trgovačko društvo i uzgajivača duhana i raznih kultura. Kao što smo već naveli, emigracije iz Massachusettsa su utemeljile Rhode Island, Connecticut te New Haven, a treća skupina puritanaca se odvojila na sjeveru u New Hampshire. Kolonija Massachusetts je imala potpunu kontrolu nad područjima Maine i New Hampshire, no krajem 17.st one postaju odvojene kraljevske provincije.¹⁷¹ U Novoj Engleskoj je na snazi bio institucionalni puritanizam čiji nauk nije u potpunosti podržavao moderni duh i privatnu inicijativu, individualizam.¹⁷² No, ima i druga strana. Dali su svoj obol individualizmu tvrdnjom da je „ispravno življenje“ najbolji primjer da je čovjek u Božjoj milosti.¹⁷³ Ispravno življenje implicira da treba biti što više vrjedniji i uspješniji u svom poslu. Zbog toga, puritanci su bili iznimno uspješni u svojim poslovima koje su obavljali. Sredinom 17.st u kolonijama je bilo mnogo poduzetnika i trgovaca druge generacije koji nisu imali vjerski žar kao njihovi predci.¹⁷⁴ Bilo im je iznimno teško održati pobožnost. Nije došlo do otklona i napuštanja puritanske ideologije, nego je vjerska pobožnost izgubila na snazi. Poduzetni, uspješni stanovnici koji nisu puno marili za vjerski aspekt počeli su tvrditi da izostanak vjerske tolerancije šteti doseljavanju i gospodarskom napretku. Nije im odgovarala ustrajna neposlušnost Kraljevskoj vlasti. Pučanstvo je konstantno gubilo na milosti te je ova tema, uzorak bila nit vodilja djela „Opća povijest Nove Engleske“ koju je napisao Cotton Mather 1702.godine, najistaknutiji kalvinistički pastor tog razdoblja.¹⁷⁵ Stoga, britanska vlada, pronašavši suradnike među puritancima, odlučila presjeći situaciju s zaljevom Massachusetts.

¹⁷⁰Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 17.

¹⁷¹Isto, 29.

¹⁷²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 13.

¹⁷³Isto, 13.

¹⁷⁴Isto, 14.

¹⁷⁵Burrow, *Povijest povijesti...*, 465.

Kralj Charles II. je 1684. godine poništio povelju Massachusettsa, a sljedeće je godine njegov nasljednik James II. odlučio staviti sve kolonije Nove Engleske s New Yorkom i New Jerseyem pod cjelovitu upravu Dominion Nova Engleska kojim je upravljao guverner i njegovo vijeće.¹⁷⁶ No, otpor je dao rezultata te su kralj i vlast Dominionu svrgnuti s vlasti u Slavnoj revoluciji iz 1688. godine. 1691. godine vlasti u zaljevu Massachusetts su bile primorane prihvatiti povelju engleskog vladara koja je osiguravala proces sekularizacije koja je u pitanje dovodila ideal i ideju svete države. Opći sud je imao zakonodavnu vlast dok je guvernera birao kralj, a vlasništvo na nekretninama je impliciralo kvalifikaciju za pravo glasa.¹⁷⁷ Klerikalni aspekti su sve više gubili na važnosti i političkom utjecaju te je društvo i politika kolonija prešla u ruke poduzetnika i trgovaca koji je nagovijestio moderno doba. Dobra stvar koju možemo istaknuti kod puritanske države jest doprinos političkog slobodi i neovisnosti inzistiranjem na vlastitim vrijednostima, a loša praksa je progon nevjernika i neistomišljenika, nepodržavanje slobode mišljenja i govora.¹⁷⁸

Tlo u Novoj Engleskoj je kamenito s tankim slojem zemlje koje nije pogodno za uzgajanje kultura i poljoprivredu.¹⁷⁹ Pošto tu nije bilo puno potencijala, usredotočili su se na druge poslove i resurse. Stekli su znanja kako iskoristiti moć vode izgradivši mlinove i pogone, zbog velikih i brojnih šuma, brodogradnja je bila u zamahu. Također, uvidjeli su pogodnosti luka te su se okrenuli trgovini i moru.¹⁸⁰ Trgovina je omogućila veliko bogatstvo i nove ideje, zanimanja. Posao s krznom nije dugo potrajao zbog izostanka divljači te je svoju ulogu imalo i ribarstvo, razvio se lov bakalara što je generiralo izvor profita. Život se odvijao u neposrednoj blizini luka radi trgovine koja je uključivala ribu, drvo, brodove, mnogi su imali svoje vlastite poslove. Naselja su bila zbijena, povezana te su bile potrebne gradske ili seoske crkve, škole, vijećnice koje su bile od vitalnog značaja za zajednicu. Crkve i škole su bile od posebnog značaja za puritance, puritanske zajednice su u svom pastoru vidjeli intelektualca, vjerskog vođu, savjetnika. Svećenici su bili ljudi ogromnog znanja (upućeni u teologiju i strane jezike) te snažnog karaktera i osobina.

Spomenuli smo brodogradnju. Drvo je stizalo iz sjeveroistočnih šuma te su se gradili brodovi koji su plovili diljem svijeta. Iz zaljeva Massachusetts je izašla jedna trećina brodova

¹⁷⁶Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 14.

¹⁷⁷Isto, 15.

¹⁷⁸Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 22.

¹⁷⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 31.

¹⁸⁰Isto, 31.

koja je proizvedena u Novoj Engleskoj do kraja kolonijalnog razdoblja.¹⁸¹ To sugerira koliko je brodogradnja bila moćna na tom području te koliko su brodograditelji bili značajni. 1770.godine Boston je za vanjsku trgovinu koristio oko 600 brodova, a ribarstvo je generiralo prihod u visini od 1 250 000 dolara.¹⁸² Razvili su poslove s engleskim kolonijama u Indiji te s samom Engleskom i Španjolskom. Opskrbljivali su stanovništvo raznim namirnicama: ribom, duhanom žitaricama, drvom za izradu bačava te stoka.¹⁸³ Trgovci iz Nove Engleske su također razmjenjivali robu iz Sjevernoameričkog kontinenta s drugim namirnicama s Britanskog otoka. Tringularna, trokutasta trgovina je bila vrlo zastupljena i unosna praksa, pothvat. Stvorili su trgovački sustav između Novog svijeta, Karipskih otoka i Starog kontinenta.¹⁸⁴ Dalje, shvatili su da su robovi unosan biznis. Trgovina se odvijala i način tako što su trgovci i brodari kupili robove na afričkom kontinentu za rum iz Nove Engleske, pa potom robove prodali u Indiji u zamjenu za melasu koja je bila resurs potreban za proizvodnju ruma u Novoj Engleskoj.¹⁸⁵

5.3. Kolonije u srednjem dijelu

U ovom dijelu je na snazi bila tolerantnija, snošljivija i pravednija politika. Kolonije u ovom dijelu su Pennsylvania i Delaware koje se vezuju uz Williama Penna, New York, New Jersey, Maryland.¹⁸⁶ Pennsylvania je pod Pennom doživjela brzi uspon, do 1685. godine u Pennsylvaniji je živjelo 9 000 stanovnika.¹⁸⁷ Centar kolonije je bila Philadelphia, “grad bratske ljubavi“, koja se brzo razvijala i postala jedna od najrazvijenijih naselja u Americi, na novom kontinentu zahvaljujući dokovima na kojima se odvijala trgovina i posao. U gradu je živjelo 30 000 ljudi različitih vjerovanja, zanimanja, govornog područja do završetka kolonijalnog razdoblja, sto godina poslije.¹⁸⁸ Jednostavno, imali su takta i smisao za poslovanje i trgovinu. Pennsylvania je bila otvorena za sve. Penn je proveo zakone i vlast koje je bila humana i tolerantna. Teritorij Philadelphije i područje triju grofovija Delawera su imale posebne

¹⁸¹Isto, 31.

¹⁸²Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 29.

¹⁸³Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 14.

¹⁸⁴Isto, 14.

¹⁸⁵Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 32.

¹⁸⁶Deren, “Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 50.

¹⁸⁷Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 32.

¹⁸⁸Isto, 32.

skupštine, a ta dva područja su dijelili guvernera kojeg je imenovao vlasnik.¹⁸⁹ Pennsylvania je bila svjetionik tolerancije, liberalizma i modernog društva na Novom svijetu.

Svoje mjesto su našli i doseljenici iz Škotske i Irske koji su došli na novi kontinent početkom 18. st s inicijativom naseljavanja u unutrašnjosti gdje su se bavili lovom i poljoprivredom.¹⁹⁰ Na kvalitetnoj zemlji u ovim kolonijama stanovnici su postali imućni. Nicali su farme koje su krasile čvrste ciglene kuće s drvenom oblogom, uređenim i ukrašenim namještajem i kvalitetnim posuđem.¹⁹¹ Njegovali su velik broj kultura, poljoprivreda je bila raznovrsna, posjedovali su više vrsta stoke i vlastite ribnjake. Osim poljoprivrede, u kolonijama u ovom dijelu egzistirao je velik broj trgovaca, ljudi koji se bave različitim zanatima, radnika. Trgovina se oslanjala na iskorištavanje šuma, krzno, žito te uvozu šećera i vina koja je bila unosna o čemu svjedoči činjenica da je uoči Revolucije iz zaljeva Delaware isplovljavalo oko 500 brodova sa više od 7 000 mornara.¹⁹² Philadelphia i New York su postali ključni gradovi za raspodjelu trgovine, njeni trgovci su održavali dobre veze s Europom. John Adams je opisao svoje dojmove dva grada. U New Yorku je primijetio lijepe kuće, ulice koje su obilovale klubovima, koncertima, plesovima, prostorima za zabavu. Nizozemci su ostavili svoje utisak na grad primjerice u arhitekturi i svetkovinama. Imućni ljudi su se odijevali u po londonskoj modi noseći mačeve, svilu, perike.¹⁹³ Philadelphia se odlikovala širokim ulicama i kvalitetnim putovima, institucijama, naprednošću ostavivši snažan utisak i dojam. Život u ovim kolonijama je bio u punom zamahu. Ljudi su se bavili trgovinom te su postojali bolji uvjeti za bavljenje poljoprivredom nego u Novoj Engleskoj. Kao primjer možemo navesti proslavu Nove godine u New Yorku: pucalo se iz topova u zoru, gospoda je obitavala po ulicama i varoši, išli u posjete, jele su se delikatese i ispijale velike količine vina i punča, nigdje nije pripremljen tako svečan doček kraljevskim guvernerima kakav je bio u New Yorku.¹⁹⁴

¹⁸⁹Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 19.

¹⁹⁰Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 32.

¹⁹¹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 31.

¹⁹²Isto, 32.

¹⁹³Isto, 32.

¹⁹⁴Isto, 33.

5.4. Kolonije na jugu

Područje na jugu obuhvaća ruralne države, predjela: Virginia, Maryland, Georgia te dvije Caroline.¹⁹⁵ Pošto su ti krajevi ruralni s toplom klimom i tlom, obilovali su velikima plantažama i farmama. Na njima se temeljilo gospodarstvo i društvo. Plantažeri su mogli raditi na kvalitetnoj zemlji snagom robova te su na taj način sebi priskrbili moć da utječu na političke tokove i društvene strukture održavši veze s Europom.¹⁹⁶ Također, farmeri slobodnjaci su se organizirali u svoja tijela te tražili svoje mjesto u politici i društvu. Robovska snaga je bila temelj i ekonomska osnova Juga koristeći ju kao sredstvo za stjecanje bogatstva. Hijerarhija je bila sljedeća: bogati farmeri su često pripadali aristokraciji te su činili gornju i najvišu klasu: srednju su predstavljali farmeri slobodnjaci, zanatlije, sitni plantažeri, radnici; donja klasa se sastojala od siromašnih bijelaca te dolazimo do klase na dnu, do robova koji su 1770.godine činili nešto manje od polovice cjelokupnog stanovništva u Virginiji, u Marylandu oko dvije trećine, a u Južnoj Karolini su bili u omjeru 2:1.¹⁹⁷

Na tom području iskorištavali su guste šume izvlačeći drvo, katran, smolu koji su vrhunski materijali nužni za brodogradnju i izradu brodova. Proizvodile su se razne kulture: riža, indigo, boja koja je služila za bojenje, a izvlačila se iz domaćih biljaka, posebno na području Sjeverne i Južne Caroline gdje je do 1750. godine živjelo više od 100 000 ljudi.¹⁹⁸ Južnjaci nisu baš preferirali gradove već je svako imanje bilo zadovoljavajuće u svojoj mjeri. Velike plantaže su se prostirale po južnjačkim kolonijama, pored rijeka s domom vlasnika izgrađenog od kamena ili cigle s drugim popratnim zgradama i crnačkim kolibama. Najbolje kuće su krasili lijep i elegantan namještaj, srebrni pribor dopremljen iz Engleske, obiteljski portreti i knjižnice.¹⁹⁹ Crkve nisu imale veliku i značajnu ulogu pošto su plantaže okupirale velika područja u kolonijama. Manje imućni južni plantažeri i farmeri su bili vrijedni, inteligentni i štedljivi ljudi. Bili su neovisni, nisu imali profinjenost i obrazovanje, ali su pokazivali hrabrost, odlučnost, zdrav razum te su iznjedrili sjajne političke vođe i lidere demokratskog usmjerenja kao što su Jefferson, James Maddison, Patric Henry.²⁰⁰ Nije bilo neke pretjerane krajnosti i razlika između visoke i srednje klase te se na trgovce i suce gledalo kao

¹⁹⁵Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“ ..., 50.

¹⁹⁶Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 33.

¹⁹⁷Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 33.

¹⁹⁸Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 34.

¹⁹⁹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 34.

²⁰⁰Isto, 35.

da su na nekoj nižoj razini od farmera, plantažera i svih onih koji se bave zemljom i obradom zemlje. S vremenom, tokom 18.st., smanjivale su se razlike među stanovništvom, pokazivali su identične i zajedničke osobine. Trgovci u većim gradovima s svojim imetkom se nisu previše razlikovali jedni od drugih, radnici duž cijelog obalnog područja od Caroline do Massachusettsa su se mogli prepoznati, navedeni manji posjednici i farmeri bili su isti u New Hampshireu, Marylandu , Pennsylvaniji te u Virginiji.²⁰¹

Engleski utjecaj je bio snažan na obalnom području, te je njemačko, škotsko i irsko stanovništvo svoju priliku vidjelo u unutrašnjosti. Kako je stanovništvo konstantno pristizalo, tako su nicali farme u unutrašnjosti unatoč problemima s zemljom nad kojima je bilo teško staviti pod upravu zbog njihove neovisnosti i izoliranog položaja.²⁰² Naselja na sjevernom području Albemarle su bila odsječena od obalnog trgovinskog pojasa. Izgradili su svoje kolibe posvetivši se svojim komadima zemlje njegujući kulture pšenice i kukuruza. Prehrana im se sastojala od divljači, puretina i ribe, a roštilj, plesovi, streljaštvo , izrada popluna su bila sredstva za zabavu i opuštanje.²⁰³

6. Britanski imperij

6.1. Plovidbeni zakoni

Britanska vlast je imala u planu čitav niz odluka pomoću kojih je trebala ostvariti opće ciljeve britanskog imperija. Političke i gospodarske mjere su se temeljile na političko-ekonomskoj teoriji merkantilizma.²⁰⁴ Ovaj naziv se veže uz Adama Smitha koje ga je iznjedrio 1776. godine te je bio raširen europskim kontinentom tokom cijelog 17. st. Teorija je pretpostavljala da se države uvije bore za resurse i moć u svijetu. Ekonomska snaga određene države se ogleda u geopolitičkim ostvarenjima i stjecanje nekovanog zlata i srebra. Pošto su države plaćale razna dobra svojim zlatom i srebrom, one države koji bi se fokusirale na

²⁰¹Isto, 38.

²⁰²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 18.

²⁰³Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 34.

²⁰⁴Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 20.

proizvodnju dobara bile bi najsnažnije i najbolje.²⁰⁵ Kolonije imaju važnu ulogu. Engleska se poput drugih europskih država okrenula izgradnji kolonija koje su podupirale razvoj matičnih zemalja i predstavljale tržište za proizvode. Ova praksa je pogodovala razvoju trgovine te velike trgovačke i ratne flote koje su održavale borbeno stanje i jačale sigurnost zemlje.²⁰⁶ Engleska je bila savršena za merkantilizam s svojim ograničenim prirodnim mogućnostima te mnoštvom radnika. Kao što je rečeno, nakon restauracije 1660. godine britanska vlast počinje se snažnije okretati svojim kolonijama i njihovoj kontroli i izgradnji britanskog kolonijalnog carstva. Sukladno tome, doneseni su razni zakoni i propisi kao zakoni o trgovini i plovidbi doneseni između 1660. i 1672. godine.

Zakoni su uključivali tri uvjeta: prvi, cjelokupna trgovina između Engleske i njenih kolonija morala se odvijati brodovljem koje su izgradili i imali Britanci ili stanovnici kolonija; drugo, sva roba starog kontinenta koje je išla u kolonije morala je prvo doći u Englesku zbog carina te proizvodi proizvedeni u kolonijama morali su prvo ići u Englesku unatoč tome što su bili namijenjeni nekim drugim europskim državama; te zadnji treći uvjet kaže da nije bila dopuštena proizvodnja određenih proizvoda koji su predstavljali konkurenciju britanskim proizvodima i dobrima.²⁰⁷ Možemo reći da ovi zakoni pogoduju engleskoj trgovini, no mjere nisu u potpunosti bile pogubne za britanske kolonije. Isticane su prednosti kao što su: monopol prekomorskih kolonija na duhanskom tržištu na britanskom otoku, procvat brodogradnje i trgovačke mornarice Nove Engleske.²⁰⁸ Ovakva praksa je vezala kolonije za svoju matičnu zemlju i služila izgradnju kolonijalnog carstva. S vremenom britanska vlast je uvodila nove mjere za razvoj merkantilizma s obzirom da se kolonijalno carstvo sve više razvijalo. Imamo primjer nezadovoljstva, guverner Virginije Berkeley je protestirao protiv Zakona o plovidbi zbog monopola engleskih trgovaca: „...ne možemo a da ne budemo kivni, zato što bi četrdeset tisuća ljudi trebalo osiromašiti da bi se obogatilo nešto više od četrdeset trgovaca, koji su jedini kupci našeg duhana, koji nam za njega daju onoliko koliko im je volja, i kad dođu ovamo, prodaju ga po onoliko koliko im je volja; te u nama doista imaju četrdeset tisuća slugu po nižim cijenama nego što drugi ljudi imaju robove...“.²⁰⁹

Nastojeći stanovništvu Nove Engleske koje se bavilo proizvodnjom ruma zabraniti uvoz resursa iz drugih zemalja (trokutasta ili tringularna trgovina pomoću koje je Nova Engleska bila

²⁰⁵Isto, 20.

²⁰⁶Isto, 20.

²⁰⁷Isto, 20.

²⁰⁸Isto, 21.

²⁰⁹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 62.

akter u gospodarstvu imperija), britanski Parlament je donio zakon o melasi 1733. godine kojim su uveli carinu na stranu melasu koji je stigao na britanski teritorij.²¹⁰ No, proizvođači Nove Engleske su pokušavali izigrati ovaj zakon krijumčarenjem te se trgovina rumom i dalje nastavila. Veliki problem gospodarstva kolonija je bila akumulacija novca što je posljedica mjera matične zemlje inspirirane merkantilizmom i namakanja sredstava za potrebe i koristi Engleske.²¹¹

Zlato i srebro je bilo jedini službeni i priznati novac. Pošto im nije bilo dopušteno uvoziti britanski kovani novac niti su ga mogli sami kovati, morali su se okrenuti prema španjolskom kovanom novcu. Ipak, i to je bio nesiguran novac zbog pokrivanja trgovinskog manjka s Engleskom. U nedostatku kovanog novca i zaliha za razmjernu, kolonijalne vlasti su se odlučile na papirnatu novac. Taj novac se morao otkupiti u zlatu i podlijegao je porezima za otkupljivanje. No, ako bi bilo previše novca, bio je bezvrijedan te je gubio na vrijednosti što se nije svidjelo kreditorima koji su pokušali dobiti svoj novac. Britanske vlasti su pokušale s mjerama. Dali su upute kolonijalnim guvernerima da stave veto na cjelokupni novac osim novca koji je otkupljen u zlatu, no ovaj plan nije upalio te se Parlament 1751. godine okrenuo zabrani izdavanja papirnato novca za otplatu dugova kolonijama Nove Engleske.²¹² Nadalje, u prvoj polovici 18.st Engleska je bila u ratovima: Rat kraljice Ane te Rat kralja Georgea.²¹³ Određeni trgovci su pronašli način da ostvare zaradu na ovim ratovima, no za većinu stanovništva su predstavljali probleme kao što su veći porezi, nezaposlenost te neimaština. Tome svjedoči pamflet u državi Massachusetts koji situaciju opisuje na sljedeći način: „Siromaštvo i nezadovoljstvo pojavljuju se na svakom licu (izuzev izraza lica bogatih) i borave na svakom jeziku“, dalje anonimni pisac piše: „Ne čudi što takvi ljudi mogu graditi brodove, kuće, kupovati farme, počastiti se kočijama, kolima, živjeti vrlo skupocjeno, kupovati slavu, časne položaje“.²¹⁴ Ovo predstavlja ogorčenost obespravljenih situacijom u kojoj se nekolicina bogati i povećava svoj imetak.

²¹⁰Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 21.

²¹¹Isto, 21.

²¹²Isto, 22.

²¹³Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 73.

²¹⁴Isto, 73.

6.2. Kontrola kolonija

U Engleskoj su nastajala tijela koja su imala zadatak za organiziranje i kontrolu kolonija. Nakon restauracije, plemićko Krunsko vijeće je osnovalo odbor koji se zvao Lordovi trgovinu da se pozabave pitanjima vezanima za kolonije, no tek s dolaskom kralja Williama i kraljice Mary na prijestolje službenici su prionuli poslu stvaranja centraliziranog imperija ovisnih kolonija pod kontrolom.²¹⁵ Donesen je dodatak, Plovidbeni zakon iz 1696. godine koji je uspostavio cijelu mrežu pomorskih sudova koji su imali svrhu kontrole i provođenja trgovinskih mjera te je utemeljen Odbor za trgovinu i plantaže koji je imao zadatak savjetovanja Krunskome vijeću.²¹⁶ Odbor je imao važnu ulogu u razmatranju pitanja i problema vezanih za sustavnu kolonizaciju. Najvažnija svrha ovog odbora je bila pretvorba svih vlasničkih i kompanijskih kolonija u kraljevske kolonije. Ovaj proces je krenuo s pretvorbom Virginije 1624.godine te New Hampshirea 1679.godine, a dobio je zamah nakon dolaska kralja Williama i kraljice Mary na prijestolje kada su provedeni sljedeći projekti: Zaljev Massachusetts, Maine te Plymouth su stopljeni u pokrajinu Massachusetts 1691.godine kada je i Maryland, posjed Calvertovih, stavljen pod kraljevsku vlast, a sljedeće godine Pennsylvania i Delaware su doživjeli isto.²¹⁷ Unatoč tome što su vlasnici vratili nazad svoje, nova politika je generirala još pretvorbi kolonija u kraljevske kolonije. 1702. godine kolonijalni su službenici bili uporni te su preuzeli Zapadni i Istočni Jersey i spojili ih u kraljevsku koloniju New Jersey, Južna Carolina je pala 1719. godine, Sjeverna deset godina poslije, a Georgia je pod kraljevsku vlast potpala 1752.godine.²¹⁸

Najčešća varijanta kontrole kolonija je bilo postavljanje guvernera. Oni bi dobili niz uputa Odbora za trgovinu te su imali pravo veta na odluke kolonijalne skupštine. Kako bi imali još veću i čvršću kontrolu, sve odluke i zakoni su išli na pregled Odboru za trgovinu dok je Krunsko vijeće eliminiralo sve zakone koje su smatrali pogubnima za engleske trgovce.²¹⁹ No, promijenile su se okolnosti. Kraljev glavni ministar Sir Robert Walpole, koji je tu dužnost preuzeo 1721. godine, zagovarao je da kolonije treba ostaviti da se razvijaju bez upliva vlasti

²¹⁵Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 22.

²¹⁶Isto, 22.

²¹⁷Isto, 22.

²¹⁸Isto, 22, 23.

²¹⁹Isto, 23.

te da će to biti najbolje za Englesku.²²⁰ Ovakva politika je rezultirala većom neovisnosti kolonija. Važnu ulogu ima djelo „Dvije rasprave o upravljanju“ Johna Locka iz 1690.godine.²²¹ On u svom djelu tematizira teoriju upravljanja koja se ne temelji na unaprijed determiniranim pravima, već na ugovoru naroda koji se ima pravo pobuniti kada su ugrožena njegova osnovna i prirodna prava.

Centralna vlast je popustila pritisak te su kolonijalne skupštine dobili provođenje vlasti u svoje ruke. Guverner unatoč svojim zakonskim ovlastima nije se mogao oduprijeti željama skupštine. U praksi one su postale Donji domovi te su uzeli pod svoju domenu širok spektar ovlasti na lokalnom nivou. Posebno su bili angažirani oko principa da se građanima mogu nametati porezi jedino odlukom zastupnika koji su izabrani dok su skupštine podmirivale plaće guvernera te su imali moćan alat da ne prihvate određeni namet ili porez.²²² S vremenom stanovnicima kolonije je postala normalna praksa imaju svoju samoupravu, svoje skupštine. S obzirom da su skupštine često imale razmirice s guvernerima koji su bili poslani od strane centralne vlasti, razvile su političke vještine koje su im bile od neprocjenjive važnosti u zaštiti njihovih prava. Uvidjeli su raskorak između vlastitih interesa te engleskih interesa na američkom kontinentu. Predstavnici kolonija su imali velika prava i ovlasti kao što je imao Parlament u matičnoj zemlji na početku 18.st.: pravo da sudjeluju na glasovanju o porezu i troškova te pravo da imaju mogućnost aktivnog sudjelovanja u donošenju zakona.²²³

6.3. Sukob s Francuskom

Engleske kolonije su rasle svojim tijekom na istočnoj obali Sjeverne Amerike dok su Francuzi imali svoj plan i ideju imperija na sjeveru i unutrašnjosti. Početkom 17.st Samuel de Champlain je krenuo u izgradnju naselja u Quebecu na rijeci St. Lawrence.²²⁴ Istraživanja su se nastavila dalje od rijeke St. Lawrence do Velikih jezera uz razvoj trgovine s Indijancima. Polovicom 17.st postojao je uski dio naseljen poljoprivrednicima i francuskim žiteljima koji su radili na imanjima. Malobrojni Francuzi su zbog vlastitog istraživanja i uspostavljenih

²²⁰Isto, 23.

²²¹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 41.

²²²Bratulić, „Događaji i okolnosti koje su prethodile donošenju Ustava Sjedinjenih Američkih Država“..., 29.

²²³Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 42.

²²⁴Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 24.

kontakata s Indijanskim plemenima predstavljali prepreku daljnjem engleskom prodiranju na zapad. Za vrijeme vladavine kralja Luja XIV. 60-ih godina 17.st Francuska je još više poticala ekspedicije u Kanadi uz pružanje pomoći svojim prijateljskim Indijancima protiv konfederacije plemena Iroquois u New Yorku koji su predstavljali tampon zonu prema Francuzima.²²⁵ Francuska je željela proširiti svoj imperij što nije odgovaralo Englezima te su vodili niz od 4 rata, od 1689. do 1763.godine, koji su se vodili u Europi i Americi. Prva tri sukoba su: rat kralja Williama (1689. -1697.), već spomenuti rat kraljice Anne (1702.-1713.) i rat kralja Georgea (1744. 1748.) u kojima su Francuzi s svojim saveznicima (tu su i Španjolci) napravili štetu na teritoriju Nove Engleske i New Yorka, a sukob ovih sukoba je englesko preuzimanje područja Nove Scotie, Newfoundlanda i Hudson Bay 1713.godine.²²⁶

Tijekom mirnih razdoblja, Francuzi su zauzeli područje rijeke Mississippi iza Engleza. Utemeljili su svoja naselja i postaje uz New Orleans (podignut 1718.godine) kao glavni grad francuske Louisiane.²²⁷ Došli smo do posljednje faze sukoba. Ova dionica sukoba između dviju sila na sjevernoameričkom kontinentu je francuski i indijski rat u sklopu sedmogodišnjeg rata koji se odvijao u Europi. Rat je započeo slanjem izviđača u dubinu iza Apalačijskog gorja u dolinu rijeke Ohio zbog interakcije s Indijcima i zemlje. Francuzima se ovo nije sviđalo te su odgovorili izgradnjom utvrda. Sam George Washington je na čelu virdžinijske garde 1754.godine pokušao obustaviti gradnju utvrde Duquesne na rijeci Ohio, no Francuzi su ga odbacili, došlo im je pojačanje te je započeo ratni sukob koji je službeno objavljen tek kasnije.²²⁸ Situacije se u početku nije odvijala po volji Britanaca. Snage generala Edwarda Braddocka su doživjele poraz kod utvrde Duquesne što je dalo mogućnost Francuzima i Indijancima za napade na otvorenu granicu. Britanci se u početku nisu snašli i nisu imali jasan plan, no na Kongresu u Albanyju 1754.godine osam kolonija je pristalo na strateški plan Benjamina Franklina za obranu i koheziju kolonija.²²⁹ No, na njihovu nesreću, plan nije naišao na odobravanje ni kolonijalnih predstavničkih skupština ni Krune.

Stvari se preokreću kada na je na scenu stupio William Pitt i Newcastle. Oni su 1757.godine preuzeli vodstvo, istaknuli Quebec i Louisbourg kao glavne ciljeve te potom organizirali niz kampanja koje su rezultirale osvajanjem Quebeca u Kanadi 1759.godine.²³⁰

²²⁵Isto, 24.

²²⁶Isto, 24.

²²⁷Isto, 24 ,25.

²²⁸Marušić, „Englesko-francuski sukob u Americi tijekom sedmogodišnjeg rata“..., 8.

²²⁹Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 25.

²³⁰Marušić, „Englesko-francuski sukob u Americi tijekom sedmogodišnjeg rata“..., 12,15.

Francuzi su ponovno pokušali vratiti Quebec, no nisu uspjeli te su Britanci krenuli u novu kampanju: osvajanje Montreala. Englezi su napali s tri vojske pod vodstvom Murraya, de Haviland, Amhersta koje su okružile Francuze i srušile njihov otpor natjeravši ih na kapitulaciju 1760.godine.²³¹ Britanci su izvojevali pobjedu za pobjedom te su sebi Pariškim mirovnim sporazumom 1763.godine priskrbili francusku Kanadu, španjolsku Floridu, Indiju i ostale teritorije dok je Louisiana prešla Španjolcima uz Kubu i Filipine kao zamjenu za Floridu.²³² Ovakav razvoj situacije ponukao je koloniste na penetraciju i fokus prema zapadu i svim mogućnostima koje pruža bez ugroze i prijetnje.

7. Novo društvo

7.1. Doseljavanje europskog stanovništva

Pošto institucije engleskih kolonija na sjevernoameričkom kontinentu nisu bile toliko čvrste, rađalo se novo društvo i zajednica, europski čovjek na američkom kontinentu se mijenjao. Hector de Crevecoeur, francuski doseljenik 1770-godina, je postavio ključno pitanje: „Kakav je, dakle, Amerikanac, taj novi čovjek?“²³³ Sve je više stanovništva pristizalo na američki kontinent, 1700.godine cjelokupno stanovništvo kolonija je brojilo 250 000 ljudi, a 1760. godine taj se broj povećao na 1 600 000 ljudi.²³⁴ Brojka je narasla do dva i pol milijuna žitelja 1775. godine, a većinu stanovništva su činili engleski doseljenici i stanovnici engleskih korijena.²³⁵ Ogroman porast stanovništva se bazira na sve većem doseljavanju neengleskog stanovništva iz Europe tokom 18.st. Mnogo seljaka s njemačkog područja Rajne se uputilo preko Atlantika, prvenstveno u Pennsylvaniju, gdje je njemačko stanovništvo činilo trećinu ukupnog stanovništva kolonije.²³⁶ Kolonija Pennsylvania je novo stanovništvo privlačila svojom tolerantnom politikom. Treba naglasiti da su u procesu emigracije nadvladali engleski jezik, ustanove, vrijednosti i pogled na svijet.

²³¹Isto, 16.

²³²Isto, 16.

²³³Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 27.

²³⁴Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 70.

²³⁵Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 50, 51.

²³⁶Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 25.

Osim seljaka s područja Rajne, velik broj ljudi je pristigao iz Ulstera, grofovije sjeverne Irske. Potomci su protestanata na tom područja nazvani Scotch Irish (Škoto-Irci) kako bi ih razlikovali od katoličkog stanovništva u ostatku Irske. Njihovo doseljenje u sjevernu Irsku u 17.st. je bio dio engleskog plana koloniziranja Irske, no stoljeće kasnije engleske mjere vezane za irsko gospodarstvo i industriju, porast cijene zemljarine su prouzročile da Škoto-Irci u velikom broju krenu preko Atlantika na američki kontinent.²³⁷ Njihova tekstilna proizvodnja je totalno uništena i upropaštena. Njihovo glavno odredište je bila Pennsylvania te dijelovi Karoline i Virginije. Bili su iznimno agresivni te su živjeli od lova, čistili su zemlju, osnivali farme ne mareći previše za zakonske propise, ograničenja i Indijance s kojima su bili u sukobu. Britanski i njemački doseljenici su pokazivali neovisan duh, ustrajnost, nepopustljivost te veliki obol razvoju poljoprivrede.²³⁸ Uz Škoto-Irce i Nijemce, pristiglo je stanovništvo iz Nizozemske te francuski hugenoti. Pučanstvo koje je tokom 18. st pristiglo na američki kontinent je bilo nižeg ili srednjeg sloja te oko polovice njih došlo kao ugovorne sluge.²³⁹ Neki su bili i prodani u trgovini ljudskom robom ,a mnogi su otišli u zamjenu za dugogodišnji zatvor ili smrtnu kaznu. Istekom ugovora o služenju, mogli su napredovati.

7.2. Vladajuća klasa

Tokom tog ogromnog rasta, kao što smo već naveli, najmoćnija klasa je sebi priskrbila najviše povlastica i moći. To možemo vidjeti u predstavničkom sistemu koji se ugledao na engleski politički sistem. Pravo glasa su imali vlasnici zemljišta te je bilo regulirano imovinskim cenzusom. Uoči Revolucije samo je jedan dio građana mogao sudjelovati u izboru za skupštinu, što nam potvrđuju podaci da je u New Yorku glasač morao biti vlasnik zemlje i kuće od 40 funti, a u Virginiji posjednik je morao imati najmanje 50 acra zemljišta. Ovakvi uvjeti polučili su posljedicu da je u Pennsylvaniji samo jedna osoba na deset osoba, a u Philadelphiji jedna na pedeset osoba, imala pravo glasa, dok je u Massachusettsu i Connecticutu samo oko 16% stanovništva aktivno sudjelovalo u izbornim procesima i političkom aspektu kolonije.²⁴⁰

²³⁷Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 27.

²³⁸Burrow, *Povijest povijesti...*, 458.

²³⁹Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 28.

²⁴⁰Deren, „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“..., 53.

Tome idu u prilog porezne liste u rasponu od 1687. do 1771. godine koje nam ukazuju da je bilo 1000 posjednika imanja na 6000 stanovnika te činjenicu da je 5% bogatih na vrhu imalo u svom vlasništvu 25% bogatstva što čini 1% ukupnog stanovništva uz sljedeći podatak da je do 1770. godine 1% najvećih posjednika imao u svojim rukama čak 44 % ukupnog bogatstva.²⁴¹ Takva situacija je rađala pobune zbog neadekvatnih uvjeta radnika, ribara i stolara na obali Maine, brodograditelja u Gloucesterum, nosači te pekara u New Yorku. Prosvjedovali su zbog neisplata nadnica, nekvalitetne hrane, vladine kontrole te se, zbog visokih troškova, niz prosvjeda održavao tokom prve polovice 17.st.²⁴²

Koliko je situacija znala izmaknuti kontroli govori nam i kronični nedostatak hrane u Bostonu 1713. godine. Ovakva situacija je natjerala bostonske vijećnike da pošalju apel Općoj skupštini države Massachusetts da će siromašno stanovništvo još više nastradati te da neće moći zadovoljiti svoje egzistencijalne potrebe.²⁴³ Ovakav kaos je generirao neredu u Bostonu te napad na veletrgovca koji je prodavao žito drugdje zbog većeg profita i zarade. Slične tendencije možemo vidjeti i u drugom gradu, New Yorku u prvoj polovici 18.st. Tamo je jedan izborni spis poticao birače da iskažu potporu Tkalcu „Tkalačkom čunku“, stolaru „Blanji, vozaru „Vožnji“, zidaru „Žbuci“, pomorcu „Mornaru“, krojaču „Škarama“, podstanaru „Johnu sirotinji“ protiv veletrgovaca, veleposjednika i njihove pohlepe te iznuđivanja.²⁴⁴

Tokom 1740-ih te 1750-ih godina, u New Jerseyju su se pobunili obespravljani farmeri koji su zaposjeli određeni komad zemlje, na koju su i oni i posjednici predavali svoje zahtjeve, kada se od njih zahtijevalo da moraju platiti najamninu. Zbog odbijanja plaćanja najamnine, farmer Samuel Baldwin je 1745. godine završio u zatvoru.²⁴⁵ Zatočenje dvojice koji su ga uspjeli izvući potaknulo je neredu i okupljanje stanovnika New Jerseyja.

Više od petine stanovništva u kolonijama do 1775. godine su činili afrički robovi koji su prisilno dovedeni te nisu imali mogućnost napredovanja i unaprjeđenja.²⁴⁶ Razvojem gospodarstva sve više je rasla potreba za jeftinom radnom snagom. Kapetani bordova su se fokusirali na ovaj zadatak te su prevozili crnačko stanovništvo u engleske kolonije. Ropstvo je bila na snazi u svim kolonijama, prvenstveno u južnim državama kojima je bilo najpotrebnije crnačko stanovništvo za rad na plantažama duhana, riže te indiga. Crnačko stanovništvo je

²⁴¹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 70.

²⁴²Isto, 71.

²⁴³Isto, 71.

²⁴⁴Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 72.

²⁴⁵Isto, 73.

²⁴⁶Isto, 70.

činilo dvije trećine stanovništva Južne Karoline, u Viriginiji skoro polovicu stanovništva, a u New Yorku oko jedne sedmine stanovništva te su oni dali svoj doprinos kulturnom i gospodarskom napretku novog američkog društva razvivši svoju potkulturu.²⁴⁷ Tome svjedoči etnička skupina Gullah koja egzistira na obalnom pojasu koji se prostire od Sandy Islanda u Južnoj Carolini do otoka Amelia u Floridi.²⁴⁸ Razvili su svoje narječje, glazbu te kulinarstvo. No, bili su determinirani bojom svoje kože, ropskim položajem i nemogućnošću pristupa raznim dobrobitima koji su bili na raspolaganju drugima. Do 1800.godine na američki kontinent je odvedeno od 10 do 15 milijuna crnačkog stanovništva kao robovi što je jedna trećina prvotno uhvaćenih na afričkom kontinentu.²⁴⁹ Što se tiče suradnje Indijanaca i crnog stanovništva, u sjevernim kolonijama nije bilo velike mogućnosti da budu u kontaktu u većem broju, u New Yorku je bila najviše robova te su postojali određeni kontakti, no presječeni su u korijenu. Možemo istaknuti još primjera odnosa prema crnom roblju npr. zakon donesen u Marylandu 1663.godine: „Svi crnci ili drugi robovi u provinciji (...) trebaju služiti *durantevita*; a sva djeca koja potječu od nekog crnca ili drugog roba trebaju biti robovi poput svojih otaca“.²⁵⁰ Robove se promatralo kao imovinu te nije bio zločin ukoliko bi robovlasnik ubio svoj roba.

Spomenuli smo Karoline i brojnost crnog i indijanskog stanovništva, sredinom 18.st oko 25 000 bijelaca je bilo nasuprot oko 40 000 crnog roblja te čak 60 000 indijanskih plemena na tom teritoriju te su morali razviti politiku kako se nositi s tim o čemu svjedoči sljedeći citat: „Indijanske pobune koje su obilježile kolonijalno razdoblje te niz robovskih pobuna i ustaničkih zavjera koje su bile ugušene u zametku držali su stanovnike Južne Karoline odvratno svjesnima da su se samo putem najveće budnosti i s pomoću političkih smjernica osmišljenih da njihove neprijatelje drže podijeljenima mogli nadati da će zadržati nadzor nad situacijom“.²⁵¹ Nastojali su ih držati podijeljenima zbog brojčane moći. Kad smo kod Caroline, upoznali smo se s Lockeovim „Temeljnim ustrojem“ i njegovim idejama. Osim vlasništva nad zemljom, Locke je mislio na još nešto: „Svaki punopravni građanin Caroline treba imati neograničenu vlast nad svojim crnim robovima, kojeg god svjetonazora ili vjere bio“.²⁵² Vlasništvo nad drugim ljudima, robovima, kao i vlasništvo nad zemljom, smatrao je dijelom kolonijalizma. Zakoni su pratili ovakvu praksu. Zakoni o robovima Južne Caroline govore nam sljedeće: bijelci mogu

²⁴⁷Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 28.

²⁴⁸Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 174.

²⁴⁹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 49.

²⁵⁰Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 170, 171.

²⁵¹Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 75.

²⁵²Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 174.

zadržati i ispitati svakog roba kojeg zateknu izvan kuće ili plantaže bez pratnje bijelca, zabrana robovima da otiđu s svoje plantaže, posebice subotom noću, nedjeljom i blagdanima, a ukoliko se ne pridržavaju ovih pravila, može ih se kazniti bičevanjem, zabrana bijelcima da podučavaju robove čitanju i pisanju.²⁵³

O ovome svjedoče i sljedeći zakoni i sporazumi. Bijeli kolonizatori su donijeli zakone kojima su onemogućavali crnom stanovništvu da putuje u indijanski teritorij, dogovor s indijanskim plemenima koji je sadržavao stavke da Indijanci moraju vratiti odbjegle robove natrag, :“Politika ove vlade oduvijek je bila da se u njih (Indijanaca) stvori odbojnost prema crncima“.²⁵⁴ Ovakvi zakoni i sporazumi su držali situaciju pod kontrolom. Također, vlasnicima plantaža je udruživanje obespravljenih bijelaca i crnaca predstavljalo veliku opasnost. Među stanovništvom je bila zastupljena seksualna privlačnost o čemu svjedoči javna osuda velike porote u Južnoj Carolini 1743. godine kada su osudili „previše učestalu praksu zločinačkog razmjenjivanja s crnačkim stanovništvom i drugim robovskim bludnicima u ovoj pokrajini“.²⁵⁵ Bjelačko-crnačko miješanje je bilo prisutno tokom cijelog kolonijalnog vremena unatoč prisutnosti zakona koji su propisivali zabranu miješanog braka u državama Virginia, Massachusetts, Maryland, Delaware, Pennsylvania, Sjeverna i Južna Carolina te Georgia na temelju kojih su tu djecu koja su plod odnosa crnaca i bijelaca proglašavali nezakonitom te ih zadržavali pod nadzorom crnih obitelji održavajući čistoću bijelog stanovništva i situaciju pod kontrolom.²⁵⁶

Nadalje, zakoni i spisi iz arhiva sugeriraju da su crni robovi bježali skupa s bijelom poslugom. Južna Karolina je donijela zakon 1698. godine koji je zahtijevao od plantažera da svojim imanjima imaju jednog bijelog slugu na skupinu od šest odraslih crnaca, donji dom je primio sljedeći zahtjev: „predstavku od raznih veletrgovaca, vlasnika brodova, plantažera i drugih, koji trguju sa stranim plantažama... u kojoj se ističe da se plantaže ne mogu održati bez znatnog broja bijelih slugu, koje bi držale crnce u pokornosti, ali i nosile oružje u slučaju invazije“.²⁵⁷ Strah od pobune crnih robova je rastao do razine da je vlada u Londonu 1712. godine na sjevernoamerički kontinent prenijela zakon o kazni za zločin kojim su tisuće i tisuće ljudi tj. osuđenika za određeni zločin mogli prebaciti na engleske kolonije. Skupština države Virginije je nakon Baconove pobune oslobodila bijelu poslugu, ali ne i crnačko stanovništvo

²⁵³Isto, 174.

²⁵⁴Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 76.

²⁵⁵Isto, 76.

²⁵⁶Isto, 76.

²⁵⁷Isto, 77.

kojima je bilo onemogućeno nošenje bilo kakvog oružja.²⁵⁸ Ovo nam ukazuje da je razlike između bijele posluge i crnih robova bile sve veće i jasnije s obzirom na strah od pobune. Takva politika rasne diskriminacije je polučila rezultat i korist tj. bila je sredstvo nadzora i kontrole. Tome ide u prilog i sljedeći citat: „Ako bi se razočarani slobodnjaci udružili s očajnim crncima zbog zajedničke stvari, posljedice toga mogle bi biti gore od svega što je Bacon učinio. Rješenje toga problema, premda očigledno neizrečenog i samo djelomice shvaćenog, bio je rasizam, razdvajanje opasnih slobodnih bijelaca od opasnih crnih robova pod okriljem rasnog prijezira“.²⁵⁹

Linija naseljavanja se pod pritiskom stanovništva počela pomicati sve dublje u unutrašnjost, prema „Starom zapadu“. Britanski naseljenici su sredinom 18.st počeli prelaziti barijeru, planinu Alleghenies te su se sukobi Britanaca s Indijancima i Francuzima odvijali u neposrednoj blizini granica Pennsylvanije i Zapadne Virginije pri čemu su doseljenici smješteni na granicu podnijeli najveći teret sukoba.²⁶⁰ Graničari su svoju ljutnju iskazivali na Indijancima potaknuti nizom događaja koji su se dogodili njihovim obiteljima. Britanska vlast je imala namjeru spriječiti naseljavanje te uzdrmati kolonijalnu ideju širenja postigavši dogovore s Indijancima tijekom Sedmogodišnjeg rata (1756-1763.). Sam George Washington se iznenadio potvrđivanjem zemlje Indijancima kraljevskim proglasom 1763.godine: „Ne mogu gledati na taj proglas nikako drukčije (no, ovo kažem među nama) nego kao na lukavštinu da se umire Indijanci (pisao je 1767. Svom budućem partneru Williamu Crawfordu). Mora propasti , dakako, za nekoliko godina, osobito kad Indijanci pristanu na naše zaposjedanje njihovih zemalja. Svatko (...) tko zanemaruje sadašnju priliku za traženje dobre zemlje, i u određenoj mjeri njeno obilježavanje i odvajanje kao svoje, kako bi se spriječili drugi da je nasele, nikad ne više neće imati. Budete li imali problema u traženju zemlje, preuzet ću na sebe da vam je osiguram, čim se pojavi mogućnost za to i, štoviše, platit ću sve troškove i pristojbe za izmjere i ovlaštenje. (...) Dosad ste već lako mogli shvatiti da mi je plan zaposjesti dobar komad zemlje. Slijedom toga, i vi ćete steći izdašan dio. (...) (Ali) držite cijelu tu stvar u tajnosti ili je povjeravajte samo onima (...) koji vam mogu pomoći svojim otkrićima zemlje“.²⁶¹

Stari je zapad smješten preduboko te nije bio u mogućnost proizvoditi robu za tržište zbog manjka kvalitetnih putova i odsječenosti od obalnog područja.²⁶² Zbog toga, poljodjelci

²⁵⁸Isto, 77.

²⁵⁹Isto, 77.

²⁶⁰Burrow, *Povijest povijesti...*, 460.

²⁶¹Ferguson, *Civilizacija: Zapad i ostali...*, 152, 153.

²⁶²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 29.

na tom području su se okrenuli osobnoj proizvodnji na farmama, proizvodnji za vlastite potrebe te su imali zagarantiranu sigurnost i neovisnost, što im nije bilo na raspolaganju u Europi. Kolonizatori su Indijance uvijek držali na distanci, daleko od očiju. Preseljenje bijelog stanovništva na zapad je uvjetovalo preuzimanje kvalitetne i dobre zemlje na obalnom području od strane elite.²⁶³ Tako je to pučanstvo predstavljalo zaštitu, određenu tampon zonu prema Indijancima te im je bila potrebna sigurnosna potpora kolonijalne administracije.

Razvilo se još jedno sredstvo kontrole elitističkog sloja stanovništva. Radi se od tome da se u kombinaciji najbogatijih i onih koji su živjeli u siromaštvu postupno razvio srednji sloj stanovništva koji su obavljali različite djelatnosti: farmeri, plantažeri, zanatlije, trgovci koji su također predstavljali branu protiv crnih robova, Indijanaca koji su bili nastanjeni na granici i obespravljenih bijelaca koji su se bunili. Taj bijeli srednji sloj je bio zaštićen i osiguran od konkurencije crnačkog stanovništva čemu svjedoči podatak da je gradsko vijeće New Yorka 1686. godine donijelo odluku da crnac ili rob ne može raditi na mostu kao nosač, bilo da se radi o unošenju stvari u grad ili o iznošenju stvari izvan grada.²⁶⁴ Upravo gradovi koji su rapidno rasli su stvarali radnike koji su osposobljeni za svoje poslove i djelatnosti. Tome svjedoči *Pennsylvania Journal* iz 1756. godine: „Ljudi iz ove pokrajine uglavnom čine srednji sloj, a trenutno su velikim dijelom podjednakog položaja. To su većinom marljivi farmeri, zanatlije ili ljudi koji se bave trgovinom; oni uživaju i vole slobodu, a najpodmukliji među njima misli da ima pravo očekivati uljudnost od najuglednijih“.²⁶⁵ Uglavnom, ova srednja klasa je bila kontrolirana od strane najbogatijih te je visoka klasa davala određene pogodnosti srednjoj klasi ne ugrozivši svoj imetak i bogatstvo na štetu siromašnih, Indijanaca te robova.

7.3. Razvoj gradova

²⁶³Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 75.

²⁶⁴Isto, 78.

²⁶⁵Isto, 78, 79.

Mnoštvo koje je pristizalo na američki kontinent tokom 18.st je oblikovalo američko društvo te su gradovi počeli zauzimati važnu ulogu u kolonijama. Tome je pridonijela i gospodarska aktivnost koja je pogodovala napretku gradova. Boston, Newport, Philadelphia, New York su se razvili u trgovačka središta i velike gradove. 1770-ih godina Philadelphia je bila drugi najveći grad u britanskom imperiju, imala je oko 40 000 ljudi, dok je New York bio drugi najveći grad u engleskim kolonijama, a odmah iza njega dolaze Boston, Charleston te Newport.²⁶⁶

No, u usporedbi s europskim gradovima, bili su golema sela. 1770. te 1776. godine manje od jednog na dvadeset doseljenika je živjelo u gradovima.²⁶⁷ U gradovima su se mogle naći različiti obrti i institucije: postolari, pamfleti, šeširdžije, stolari, almanasi, novine, glavni sudovi. Razvijali su se na obalnom području te su bili nositelji napretka i dinamike političkog, gospodarskog te kulturnog života u kolonijama. Jedna studija Carla Bridenbauga o kolonijalnim gradovima, primjer Bostona, otkriva nam klasnu crtu koja se mogla očitati: „Vodeći ljudi iz prvotnog Bostona bili su gospoda poprilična imutka koja su se, u savezu s klerom, zdušno zalagala da se u Americi očuva društvena podjela iz matične zemlje. Nadzirući trgovinu i promet, svojom političkom dominacijom nad stanovništvom putem crkve i sastanaka gradskog vijeća te pažljivim sklapanjem brakova među sobom, članovi te male oligarhije postavili su temelje aristokracije u Bostonu 17.st.“²⁶⁸

Kad smo kod Bostona, istaknut ćemo i sljedeći podatak da je od 1687. do 1770. godine udio odraslih muškaraca koji su uzeli sobu u najam te nisu posjedovali nikakvo imanje porastao je s 14% na 29% posto, a neposjedovanja nikakvog imanja implicirao je gubitak glasačkih prava.²⁶⁹ Loš položaj siromašnog dijela stanovništva sugerira gradnja i otvaranje cijelog niza sirotišta tokom 1730-ih godina za obespravljene koji su se borili za život, za siromašne, udovice, starije ljude, siročad, nezaposlene te nove doseljenike.²⁷⁰ Povećavanje stanovništva je povećavalo klasne razlike između bogatih i siromašnih. Kolonije su postale mješavina klasa koje su u sukobu te su reperkusije bile da se politička vrhuška obračunavala s čestim, agresivnim neredima i protestima krajem 17.st koji su uzrokovali pad vlada u državama Massachusetts, Maryland, Virginia, New York te Sjeverna Carolina.²⁷¹

²⁶⁶Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 29.

²⁶⁷Isto, 29.

²⁶⁸Zinn, *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 68.

²⁶⁹Isto, 70.

²⁷⁰Isto, 70.

²⁷¹Isto, 71.

7.4. Obrazovanje i kultura

Veliki čimbenik u sprječavanju rasta moći aristokracije bila je mogućnost da je bilo tko mogao otići i naseliti se negdje drugdje. Zbog prijetnje masovnog odlaska, vladajući slojevi na priobalju su morali popustiti u svojim politikama i stvoriti uvjete za pravo na zemlju i slobodu vjeroispovijesti. Penetracija u unutrašnjost je bila od velikog značaja za budućnost Amerike kao i obrazovanje i kultura koja su uspostavljeni u vrijeme kolonijalnog perioda.²⁷² Već smo spomenuli Harvard, osnovan je College William and Mary u Virginiji pred kraj 17.st., utemeljena je Akademska škola Connecticut koja je poslije postala Yale College, College of New Jersey (Princeton ,1746.), King's College (Columbia, 1754.), akademija Philadelphije (University od Pennsylvania, 1755.).²⁷³

Također, veliku ulogu u obrazovanju je imalo i puritansko poticanje na čitanje, posebno Biblije. 1647.godine kolonija Massachusetts Bay je provela zakon. Taj zakon je nalagao da se u svakom mjestu koje ima više od 50 obitelji utemelji osnovna škola te su nedugo nakon toga, druge engleske kolonije odlučile slijediti taj primjer osim Rhode Islanda.²⁷⁴ Prvi doseljenici u Novu Englesku ponijeli su s sobom svoje knjige, literaturu te su se pobrinuli da još knjige pristigne iz matične zemlje. To je generiralo veliku cirkulaciju knjiga raznih područja kao što su povijest, znanost, teologija, filozofija, umjetnost, klasična književnost i sl. Prvi tiskarski stroj koji je pristigao u engleske kolonije na američkom kontinentu bio je stacioniran na sveučilištu Harvard 1639. Godine.²⁷⁵ Osvrnut ćemo se na škole. U Pennsylvaniji djecu se učilo čitanju i pisanju, a nakon toga se svaka zajednica kvekera brinula za nastavak obrazovanja vlastite djece. Prve škola u toj koloniji je otvorena 1683.godine, a kvalitetnija naobrazba koja je obuhvaćala klasične jezike, književnost te povijest bila je omogućena u školi William Penn Charter School u Philadelphiji.²⁷⁶ Također, bilo je i škola koje su nudile učenje jezika, matematike i srodnih znanosti. Žene su bile uključene, no bilo je im je omogućeno obrazovanje koje se vezivalo uz kuću i rad kod kuće.

²⁷²Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 35.

²⁷³Bratulić, „Događaji i okolnosti koje su prethodile donošenju Ustava Sjedinjenih Američkih Država“..., 30.

²⁷⁴Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 35.

²⁷⁵Isto, 35.

²⁷⁶Isto, 35.

James Logan i Benjamin Franklin su ostavili veliki utisak na obrazovni i kulturni napredak Pennsylvanije u 18.st. Loganov doprinos se ogledao u tome da je obnašao dužnost tajnika kolonije te je 1745. godine dao podići zgradu u koju je smjestio svoju kolekciju literature te sve skupa stavio na raspolaganje gradu.²⁷⁷ Franklin je imao još veći utjecaj na tom području. Njegove zasluge su bile sljedeće: utemeljenje debatnog kluba koji će biti jezgra Američkog filozofskog društva, njegovo djelovanje je dovelo do uspostave javne akademije koja će prerasti u Sveučilište Pennsylvania te iniciranje prosudbene knjižnice koju je imenovao da je najznačajnija od svih knjižnica na sjevernoameričkom kontinentu.²⁷⁸ Što se tiče južnih kolonija, privatni učitelji su podučavali djecu imućnih plantažera i trgovaca, dok su neki svoju djecu uputili na britanski otok na školovanje.²⁷⁹ Utemeljenje škola na tom području nije bilo lako prvenstveno zbog disperzije plantaža i farmi na širokom području. Unatoč tome, obrazovanje se širilo, posebice Škoti i Irci koji su bili snažni promotori obrazovanja.

Književnost se uglavnom veže uz Novu Englesku koja je bila religiozne naravi. Cotton Mather je bio poznati puritanski svećenik koji je bio plodan pisac te je napisao remek djelo „Magnalia Christi Americana“ koja predstavlja i referira se na povijest Nove Engleske na alegorijski način dok je najčitaniji rad koji je plijenio najviše pozornosti bila poema svećenika Michaela Wiggleswortha „Sudni dan“ (The Day of Doom) koje prikazuje posljednji sud.²⁸⁰ Navest ćemo još autora i djela koji su unaprijedili kulturu i znanstveni opus. Zemljoradnik i kveker John Bethram se bavio botanikom, Colden je postao popularan svojim djelom u kojem tematizira povijest 5 indijanskih nacija, John Mitchel iz Virginije, član kraljevskog društva, se proslavio u domenama botanike, medicine i poljoprivrede, Benjamin West je bio dobar umjetnik koji je obnašao dužnost predsjednika Kraljevske Akademije u Engleskoj.²⁸¹ Veliki doprinos je dao i Benjamin Franklin, državnik, pisac, fizičar. Veliki obol je dao novinarstvu i obrazovanju otvaranjem vlastite tiskare u Philadelphiji 1727.godine i izdavanjem lista „Pennsylvania Gazette“ koji je postao najrelevantniji list u kolonijama. Veliki dio energije je uložio u znanost utemeljivši prvu javnu knjižnicu u Americi (Library Company of Philadelphia 1731.godine) i Akademiju 1749.godine koje će poslije postati Pennsylvanijsko sveučilište.²⁸²

²⁷⁷Isto, 36.

²⁷⁸Isto, 36.

²⁷⁹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 40.

²⁸⁰Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 36,37.

²⁸¹Nevins, Commager, *Historija Sjedinjenih Američkih Država...*, 41.

²⁸²[Franklin, Benjamin | Hrvatska enciklopedija](#)

Zastupao je interese kolonija davši doprinos neovisnosti kao jedan od autora Deklaracije o neovisnosti (1776.).

Prve novine koje su polučile uspjeh u engleskim kolonijama bile su izdavane u Massachusettsu, točnije u Cambridgeu, a izdavanje je počelo 1704. godine.²⁸³ Broj tiskovina u koloniji je sve više rastao u sljedećim desetljećima. Dogodio se ogroman napredak u razvoju slobode i neovisnosti slobode tiskovina. Sredinom 18.st postojalo je oko 20 tiskovina koje su izlazile u kolonijama izuzev Delawarea i New Jerseya. Razvoj se dogodio u New Yorku te se veže uz Johanna Petera Zengera koji je bio kreator tiska New York Weekly Journal koji je kontrirao vladi.²⁸⁴ Vlasti nije odgovaralo izlaženje ovih tiskovina te su nakon nekog vremena odlučili zabraniti izdavanje. Zenger je završio u zatvoru te je nastavio uređivanje iz zatvora. Tokom suđenja, njegov odvjetnik Andrew Hamilton je dokazao da su objave i vijesti koje je širio Zenger bile istinite te da su optužbe za klevetu bile neopravdane.²⁸⁵ Sukladno tome, Zenger je otpušten iz zatvora.

7.5. Veliko Buđenje

U 18. st je došlo do Velikog Buđenja u engleskim kolonijama. Radi se o religijskom pokretu kao reakcija na značajan razvoj gradova. Amerika je napredovala prema modernom dobu te su religioznost i vjerski obredi gubili na važnost dok su na početku bili u prvom planu i bili poštovani. Razvio se opušteni i ugodni anglikanizam koji je postao službenom religijom.²⁸⁶ Primjer religioznog popuštanja možemo vidjeti u lakom prelasku francuskih hugenota na anglikanizam plantažera na Južnoj Karolini te u vjerskim stavovima određenih puritanaca Nove Engleske npr. velečasni Cotton Mather, koji su u prvi plan isticali ispravan život na ovozemaljskom svijetu, a ne Božju milost na onom svijetu.²⁸⁷ Povećala se ljudska aktivnost i mogućnost da više pridolesu svom spasenju, da ne ovise samo o Božjoj milosti.

No, nisu svi prihvatili ovakvu verziju anglikanizma, dolazak prosvjetiteljstva te su se držali stroge pobožnosti i stare vjere. Vjerski polet je proširio diljem engleskih kolonija.

²⁸³Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 37.

²⁸⁴Isto, 37.

²⁸⁵Bratulić, „Događaji i okolnosti koje su prethodile donošenju Ustava Sjedinjenih Američkih Država“..., 30.

²⁸⁶Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 35.

²⁸⁷Isto, 35.

Početke možemo naći u 1720- godinama kada je svećenik Theodore J. Frelinghuysen pokrenuo val vjerskog buđenja na području New Jerseya.²⁸⁸ Glavni inicijatori ovog pokreta su bili George Whitefield te Jonathan Edwards. George Whitefield je na 1739. godine stigao na američki kontinent te je nastojao revitalizirati metodističku vjeru svojim emotivnim govorima, propovijedima čime je privukao velik broj ljudi dok je Jonathan Edwards služio u Kongregacijskoj crkvi u Northamptonu u Massachusettsu.²⁸⁹ Johnatan Edwards je bio briljantan kongregacionalistički teolog koji je predstavljao osobu između dva razdoblja. Nastojao je redefinirati starog puritanskog svemogućeg Boga razumijevajući intelektualne misli svog vremena te je preoblikovao i modernizirao puritanizam u kontekstu prosvjetiteljstva i racionalizma 18. st.²⁹⁰ Ova praksa je izazvala velike potrese u engleskim kolonijama, posebno u Novoj Engleskoj. Pokret je doživio svoj zenit 1741. godine s Edwardsovom propovijedi „Grešnici u rukama ljutitog Boga“.²⁹¹ Govorio je da već uspostavljene crkve nastoje oduzeti kršćanskoj vjeri oduzeti emocionalni segment te je pokušao povezati kalvinizam s prosvjetiteljstvom. Veliko vjersko buđenje nije marilo za intelektualno te oslanjalo na emocije, smatrali su da je otvorenost prema Bogu važnija od intelekta i obrazovanja.²⁹² Isticali su da je spasenje omogućeno svima, a ne samo odabranima. Njihove propovijedi su znale izazvati neprimjerene reakcije publike, no stanovništvo u velikim gradovima, na rubnim područjima te na Jugu je pozitivno reagiralo na njihove propovijedi.

Rezultat Velikog Buđenja je bilo osnivanje većeg broja religijskih sekta, slabljenje etabliranih crkva te ubrzavanje prekida odnosa s matičnom zemljom.²⁹³ Veze među kolonijama su postale čvršće i snažnije što implicira na politički aspekt. Vjernici su se počeli oslanjati na sebe, na svoj razum i savjest što je doprinijelo širenju vjerske tolerancije i snošljivost. Također, vjersko buđenje je iznjedrilo tri sveučilišta te dva učilišta u kolonijama koji su bili posvećeni obrazovanju svećenika za širenje pokroviteljskih vjera. Ta sveučilišta su: Prezbiterijanski koledž u New Jerseyu koje je utemeljen 1746. Godine, zatim Baptistički koledž u Rhode Islandu uspostavljen 1764. Godine te Njemački reformistički koledž Rutgers utemeljen 1766. godine, a dva učilišta su Kraljevski koledž u New Yorku 1754. godine te kongregacionalistički Dartmouth kojeg vezujemo uz 1769. Godinu.²⁹⁴ Ovakva praksa ukazuje nam na napredak

²⁸⁸Isto, 35.

²⁸⁹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 37.

²⁹⁰Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 36, 37.

²⁹¹Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 38.

²⁹²Sellers, May, Mcmillen, *Povijest Sjedinjenih Američkih Država...*, 36.

²⁹³Isto, 37.

²⁹⁴Isto, 37.

obrazovanja u kolonijama. Takav duh i gibanja u religijskom životu stanovnika sjevernoameričkog kontinenta u engleskim kolonijama imali su veliki utjecaj na vjerski i kulturni aspekt na američkom kontinentu.²⁹⁵

8. Zaključak

U ovom radu mogli smo vidjeti sve aspekte engleske kolonizacije na Sjevernoameričkom kontinentu. Počeli smo od samih početaka za vrijeme kraljice Elizabete sve do sustavnog i masovnog koloniziranja. Karakter engleske kolonizacije je bio drugačiji od španjolske kolonizacije na jugu. Englezi su njegovali poduzetništvo, privatnu inicijativu čemu je i pogodovao reljef Sjevernoameričkog kontinenta dok je pronalazak znatnih količina zlata i srebra na jugu potvrdio autoritativni poredak u matičnoj domovini. Španjolci su se fokusirali na izvlačenje resursa, a Englezi na trgovinu, pomorstvo i brodogradnju. Istaknuli smo da je većina ljudi na Novi kontinent došla preko ugovora o služenju te da su kompanije odigrale svoju ulogu u kolonizaciji. Uz englesku, na kontinentu su bile prisutne i španjolska, francuska, nizozemska i švedska kolonizacija i odnosi među njima. Englesku kolonizaciju možemo pratiti od uspostavljanja prvog stalnog naselja Jamestown, centra kolonije Virginije na početku 17.st sve do utemeljenja posljednje kolonije Georgije 1732.godine. U radu smo predstavili tri grupe kolonija ,njihove karakteristike te kolonije koje pripadaju određenoj grupi. Veliku ulogu su imali Puritanci i njihov nauk. Oni su zagovarali snažniju promjenu i odmak od Katoličke crkve što se nije odvijalo u matičnoj zemlji. U radu možemo vidjeti nekompatibilnost između skupština koje su predstavljale interese kolonija i guvernera koji je zastupao Krunu. Njihove interesi su se razilazili te su konstantno bili u zategnutim odnosima. Odnos matične zemlje prema svojim kolonijama je varirao, od neimanja nekog ozbiljnijeg plana do rađanja ideje o jedinstvenom imperiju, o Britanskom Carstvu. Nakon Restauracije, matična zemlja se počela ozbiljnije zanimati za svoje prekomorske kolonije. Uz sve navedeno, kolonije su imale i različiti status.

Bilo je i riječi o obrazovanju i kulturi u kolonijama. Velika stvar koju možemo primijetiti u procesu kolonizacije je robovlasništvo. To možemo vidjeti u svim kolonijama te su se određeni akteri bogatili u tom biznisu. Crno stanovništvo je dovedeno na kontinent na doživotni rad na plantažama. Prema njima se odnosilo okrutno, nemilosrdno te je

²⁹⁵Cincotta, *Američka povijest: kratki prikaz...*, 38.

robovlasništvo institucionalizirano. Nadalje, u širenju na zapad i ekspanziji, Englezi su istisnule ostale države, posebice Francuze u Englesko-francuskom sukobu za vrijeme Sedmogodišnjeg rata u kojem su izvojevali pobjedu. Rad završavamo s Velikim Buđenjem u 18.st, religijskim pokretom koji je potaknuo osnivanje novih sekti, slabljenje dominantne crkve te ubrzavanje prekida odnosa s matičnim zemljom koji je uslijedio u Ratu za neovisnost.

9. Literatura

- 1.Cincotta, Howard ur. *Američka povijest:kratki prikaz*. Prijevod: Jasna Dakić. Vienna: USIA regional program office, 1998.
2. Zinn, Howard. *Narodna povijest Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod: Snježana Hasnaš. Zagreb: V.B.Z., 2012.
- 3.Nevins, Allan; Commanger, Henry Steele. *Historija Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod: Kostai.e. Rista Gostuški. Subotica:Minerva, 1953.
- 4.Sellers, Charles Grier; May, Henry Farnham; MacMillen, Neil R. *Povijest Sjedinjenih Američkih Država*. Prijevod: Damir Grubiša, Drago Roksanđić. Zagreb: Barbat, 1996.
- 5.Ferguson, Niall. *Civilizacija:Zapad i ostali*. Prijevod: Igor Buljan. Zagreb:Profil, 2012.
- 6.Berndl, Klaus et. al. *Povijest svijeta*. Prijevod: Nevenka Fabijanić. Rijeka: Naklada Uliks, 2009.
7. Burrow, John. *Povijest povijesti*. Prijevod: Maja Kućan. Zagreb: Algoritam d.o.o., 2010.
8. Jarmek, Stjepan. „Teorija kolonizacije Amerika“. *Essehist* vol.4,br.4 (2012): 21-26
9. Bratulić, Vjeran; Sukno, Zrinka Erent. „Događaji i okolnosti koje su prethodile donošenju Ustava Sjedinjenih Američkih Država“. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* vol.41, br.85 (2007): 27-46
10. Deren, Štefica. „Uvjeti nastanka američkog političkog sistema“. *Politička misao* vol. 14, br.1 (1977):48-63
11. Marušić, Duško. „Englesko-francuski sukob u Americi tijekom sedmogodišnjeg rata“. *Povijesni zbornik* vol.4, br.5 (2012): 99-118
12. Draganić, Danica. „Jedrenjak Mayflower doplovio 1620.godine iz Engleske u Ameriku“. *Informatica museologica* vol.36, br.3-4 (2005): 89-96

13. Banjeglav, Sanja. „Kolumbovska razmjena-kako su geografska otkrića promijenila svijet“. *Essehist* vol.4, br.4 (2012): 27-31

Internetski izvori

1. [Sjedinjene Američke Države | Hrvatska enciklopedija](#) (22.3.2021.)
2. [American colonies - How colonization took place | Britannica](#) (22.3.2021.)
3. [Georgia | Hrvatska enciklopedija](#) (23.3.2021.)
4. [Franklin, Benjamin | Hrvatska enciklopedija](#) (25.3.2021.)

10. Sažetak

Diplomski rad se bavi engleskom kolonizacijom na američkom kontinentu. Tematiziraju se: karakter engleske kolonizacije u odnosu na španjolsku, reljef Sjevernoameričkog kontinenta, prvi pokušaji koloniziranja, koloniziranje drugih europskih država, domorodačko stanovništvo te sam proces kolonizacije. Kolonizacija se prati od uspostavljanja prvog naselja Jamestowna početkom 17.st do posljednje kolonije Georgije u drugoj polovici 18.st. U tom kontekstu pratimo trend doseljavanja na Novi kontinent, uspostavljanje kolonija. Kolonije smo podijelili na tri grupe: Kolonije Nove Engleske, Kolonije u srednjem dijelu te Kolonije na jugu. U radu je predstavljen odnos kolonija s Krunom, matičnom, status kolonija, stvaranje vladajuće klase, obrazovanje, kultura. Kroz rad se provlači tema robovlasništva koja zauzima veliko mjesto u kolonizaciji. Bila je zastupljena u kolonijama te je bila karakteristika kolonija. Crno stanovništvo je bilo potrebno za doživotni rad na plantažama, a postupanje prema njima je bilo okrutno. U širenju i doseljavanju na kontinent, prevladao je engleski jezik, engleske institucije i kolonije. Osvrnut ćemo se na Englesko-francuski sukob u kojem su Englezi istisnuli svog najvećeg protivnika na Sjevernoameričkom kontinentu.

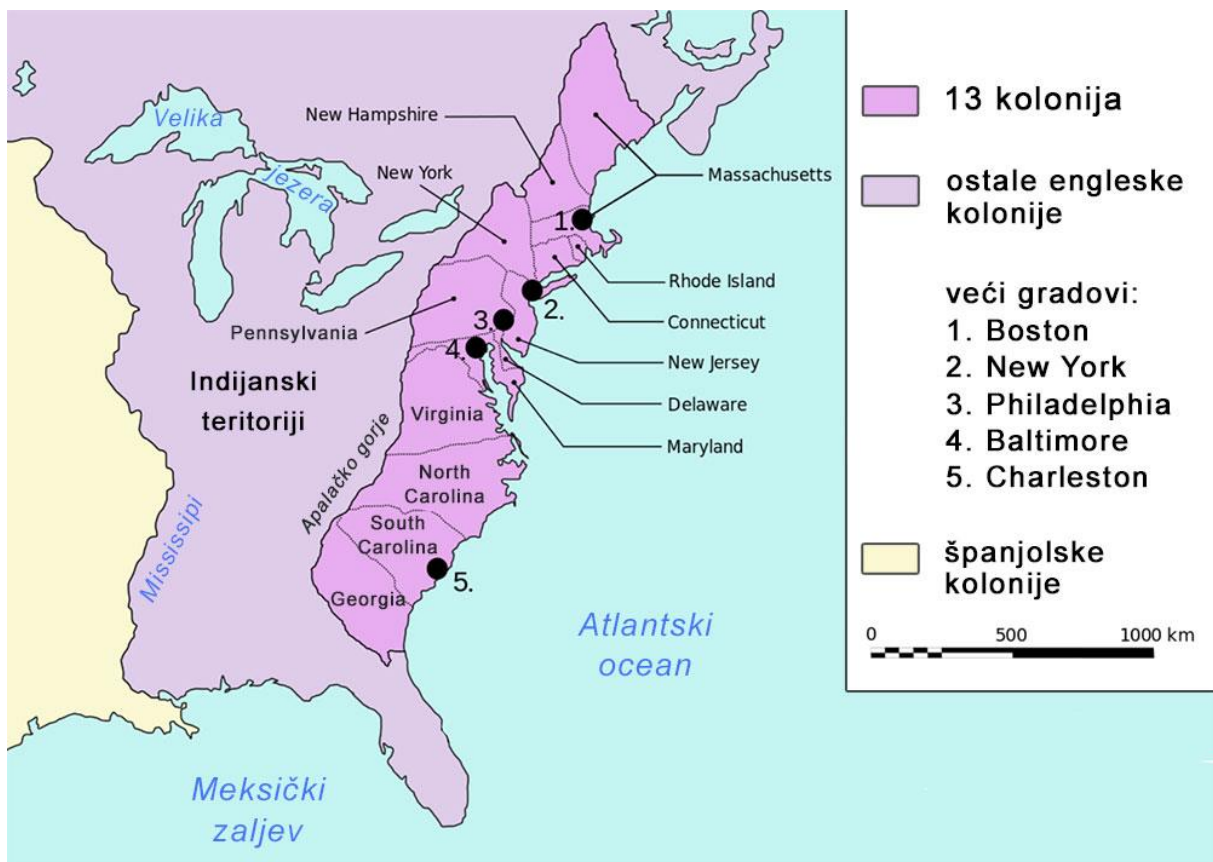
Ključne riječi: Engleska kolonizacija, Sjevernoamerički kontinent, kolonije, trgovina, pomorstvo, poduzetništvo, Puritanci, Veliko Buđenje, Englesko-francuski sukob, robovlasništvo, skupština, guverner, John Locke

11. Abstract

This thesis concerns itself with English colonization of the North American continent. The main themes of this thesis are: character of English colonization in contrast to Spanish colonization, the topography of North America, the first attempts at colonization, colonization of other European powers, the position of native populace, and the process of the colonization itself. This text will observe the timeframe from the beginning of the 17th century to the second half of the 18th century, or in contextual terms from the foundation of the first settlement of Jamestown to the foundation of colony of Georgia. In that context we follow the migrations from the Old World to the North America, and the subsequent formation of colonies. The colonies will be divided in three groups: colonies of New England, the southern colonies, and the colonies that are geographically in between of aforementioned colonies. In the text relationship between the crown and newly formed colonies will be showcased, and their legal status, formation of the ruling colonial class, education in colonies and the culture of said colonies. One of the overarching themes of thesis is slavery. Slavery was practised in the newly formed colonies, as a matter of fact it was one of the defining characteristics of said colonies. The black populace was needed for life long work on plantations, and they were more often than not, subjected to the cruel treatment from their slave owners. During the age of colonization of North America, the English language, institutions and colonies themselves won against its other European competitors. One of the pivotal moments during this process were Anglo- French conflicts in North America, in which the English won against the French, their main competitor in colonization and influence in North America.

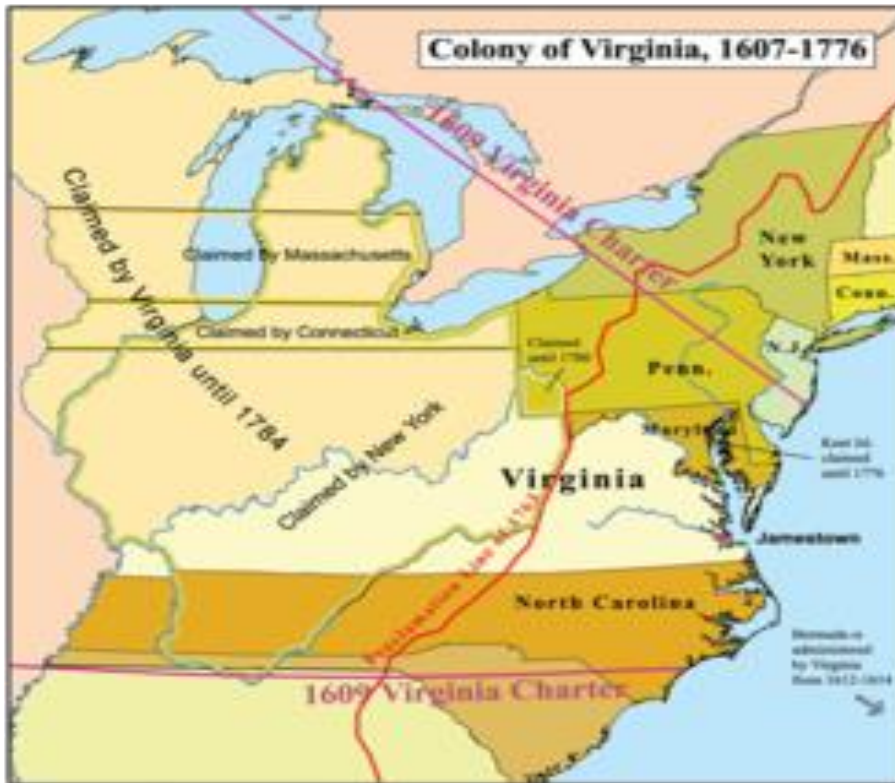
Key Words: *English Colonization, North America, Colonies, Trade, Seafaring, Entrepreneurship, Puritans, The Great Awakening, Anglo-French conflicts, Slavery, Assembly, Governor, John Locke*

12. Popis priloga

Slika br.1 13 kolonija s većim gradovima

(<https://www.google.com/search?q=engleske+kolonije+u+americi+massachussets&tbm=isch&ved=2ahUKEwiXs-OizI wAhXk2OAKHMQB5sQ2-cCegQI>) 21.4.2021.

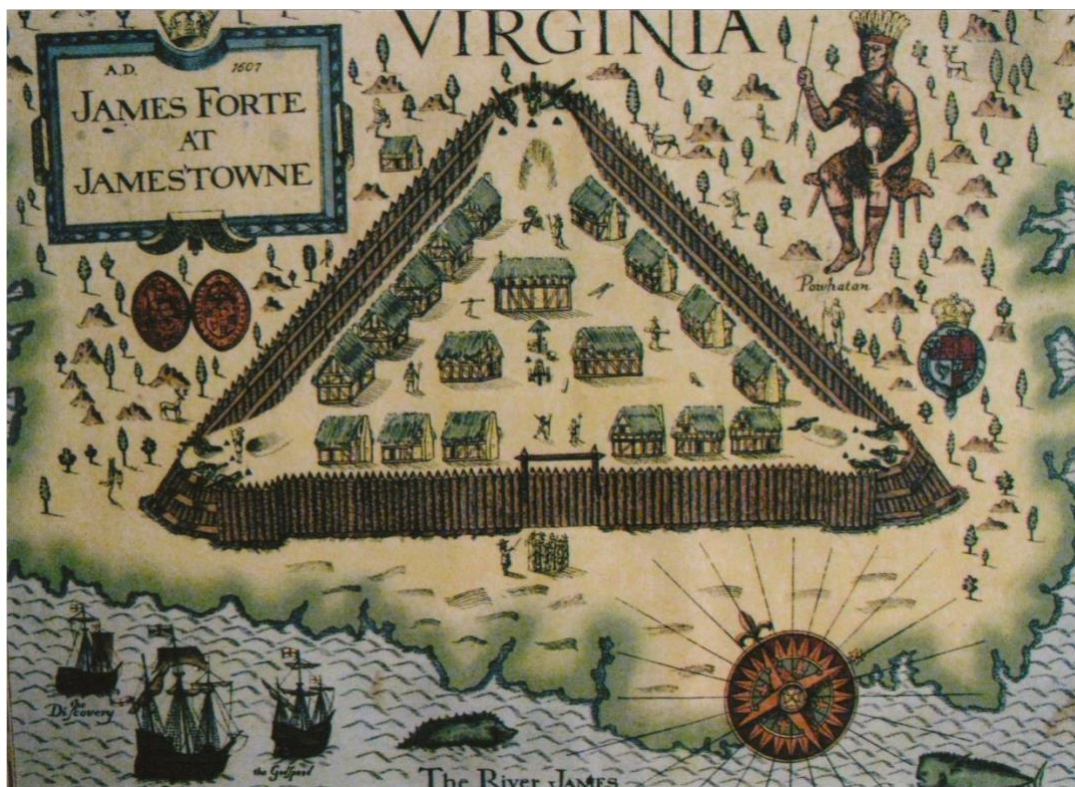
Slika br.2 Kolonija Virginia

(https://www.google.com/search?q=engleske+kolonije+u+americi&tbm=isch&ved=2ahUKEwinub-3y4_wAhXIwOAKHTaQBAsQ2-cCegQIABAA&oq=engle) 21.4.2021.

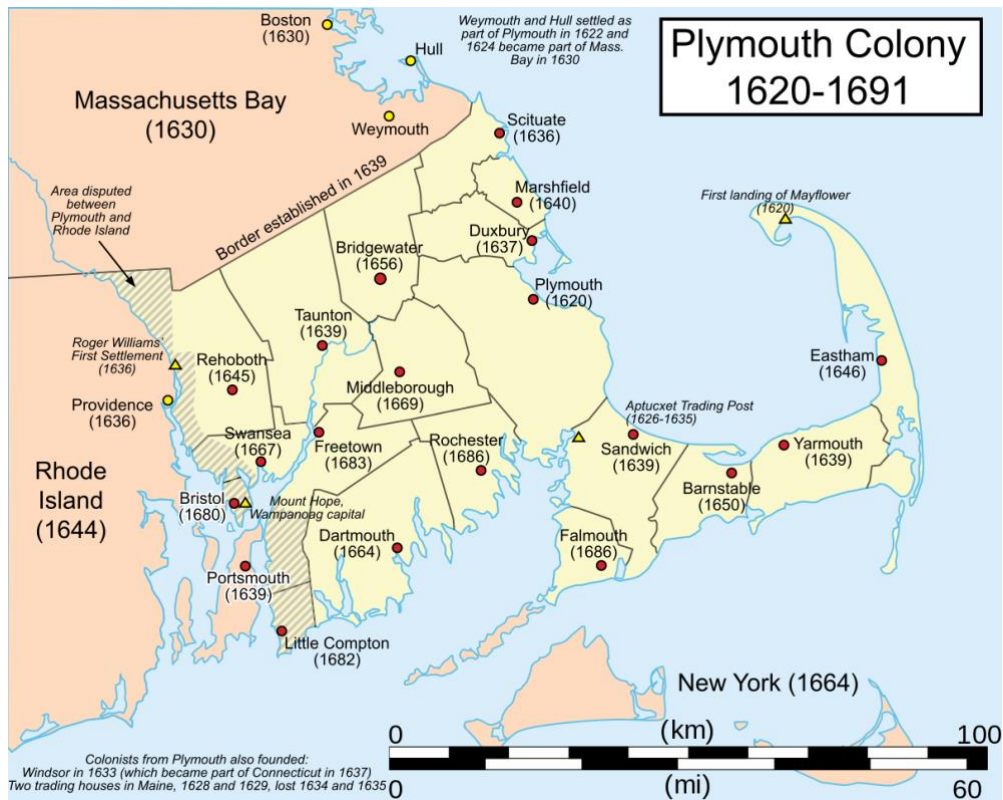
Slika br.3 Jamestown

[62](https://www.google.com/search?q=jamestown&tbm=isch&ved=2ahUKEwiZsMO_x4_wAhUGQRQKHYYnAowQ2-cCegQIABAA&oq=jamestown&gs_lcp=CgNpbWcQAzICCAAyAggAMgIIADIECA AQHjIECAAQHjIECAAQHjIECAAQHjIECAAQHjIECAAQHjoHCAA QsQMQQzoECAAQQzoECAAQazoFCAAQsQNQoYYxWPmJNGDrjjRoAHAAeA GAAYYCiaGHCZIBBTIuNi4xmAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWewAQDAAQE &sclient=img&ei=GDiaYJnEEoaCUYLPieAI&bih=754&biw=1536) 21.4.2021.</p></div><div data-bbox=)

Slika br. 4 Prikaz Jamestowna

https://www.google.com/search?q=jamestown&tbm=isch&ved=2ahUKEwiZsMO_x4_wAhUGQRQKHjYnAowQ2-cCegQIABAA&oq=jamestown&gs_lcp=CgNpbWcQAzICCAAyAggAMgIIADIECAAQHjIECAAQHjIECAAQHjIECAAQHjIECAAQHjoHCAAQsQMOQzoECAAQzoECAAQAzofCAAQsQNQoYYxWPmJNGDrjjRoAHAAeAGAAYYCiAGHCZIBBTIuNi4xmAEAoAEBqgELZ3dzLXdpei1pbWewAQDAAQE&sclient=img&ei=GDiaYJnEEoaCUYLPieAI&bih=754&biw=1536 21.4.2021.

Slika br.5 Koloniziranje u zaljevu Massachusetts

(https://www.google.com/search?q=engleske+kolonije+u+americi+u++srednjem+dijelu+&tbm=isch&ved=2ahUKEwjw5cDR0o_wAhUzh_0HHZLPBckQ2-cCe) 21.4.2021.

Slika br.6 Mayflower

https://www.google.com/search?q=mayflower&tbm=isch&ved=2ahUKewjdoZvFxo_wAhWH1eAKHbFLDWoQ2-cCegQIABAA&oq=mayflower&gs_lcp=CgNpbWcQAziCCAAyBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB4yBAgAEB46BAgAEEM6BQgAELEDOggIABCxAxCDAVD8-QNYjZYEYKWYBGgBcAB4AIAB2AGIAe0IkqEFNi4zLjGYAQCgAQGqAQtd3Mtd2l6LWltZ8ABAQ&sclient=img&ei=FzeAYJ26MIergwexl7XQBg&bih=754&biw=1536
21.4.2021.

Slika br. 7 Prikaz Dana Zahvalnosti

https://www.google.com/search?q=Sjeverna+amerika+i+susret+s+Indijancima&tbm=isch&ved=2ahUKEwiRg8K1xo_wAhUr0uAKHYROAHEQ2-cCegQIABAA&oq=Sjeverna+amerika+i+susret+s+Indijancima&gs_lcp=CgNpbWcQA1CD2ANYpfcDYJH7A2gDcAB4AIABwgGIAaQRkgEENy4xMpgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=1TaAYNHEE6ukgweE6YGIBw&bih=754&biw=1536
21.4.2021.

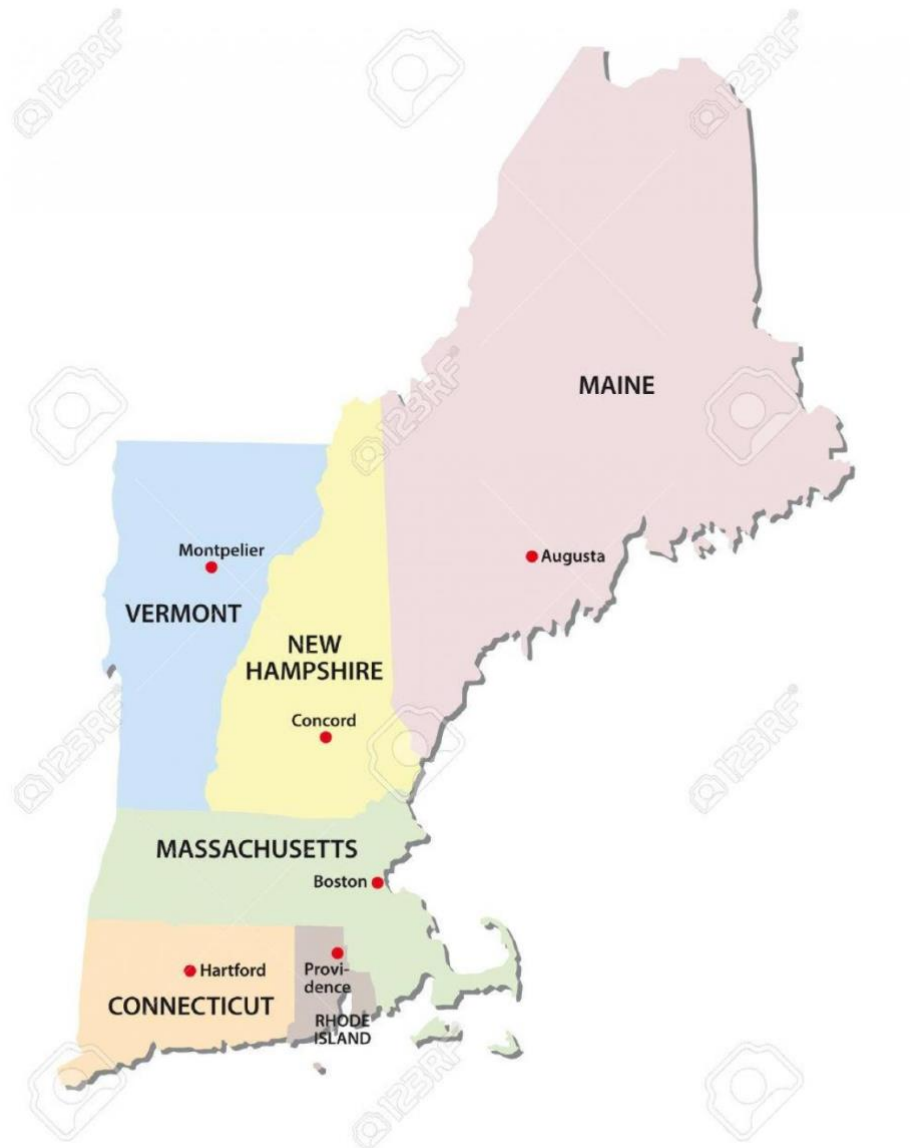
Sukob br.8 Sukob s Francuzima

https://www.google.com/search?q=englesko+francuski+sukob++u+americi+sedmogodi%C5%A1nji+rat&tbm=isch&ved=2ahUKEwj5bqgx4_wAhUMw-AKHdHTBIIQ2-cCegQIABAA&oq=englesko+francuski+sukob++u+americi+sedmogodi%C5%A1nji+rat&gs_lcp=CgNpbWcQA1CMtANY7u4DYM3wA2gBcAB4AIABvQGIAeoTkgEEMS4xOJgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=1zeAYKOeCYyGgwfRp5uQBQ&bih=754&biw=1536#imgrc=cq8JeDb2ZqAqgM&imgdii=h67JWWdj593PSM) 21.4.2021.

Slika br. 9 Bitka kod Quebeca

[68](https://www.google.com/search?q=englesko+francuski+sukob++u+americi+sedmogodi%C5%A1nji+rat&tbm=isch&ved=2ahUKEwj5bqgx4_wAhUMw-AKHdHTBIIQ2-cCegQIABAA&oq=englesko+francuski+sukob++u+americi+sedmogodi%C5%A1nji+rat&gs_lcp=CgNpbWcQA1CMtANY7u4DYM3wA2gBcAB4AIABvQGIAeoTkgEEMS4xOJgBAKABAaoBC2d3cy13aXotaW1nwAEB&sclient=img&ei=1zeAYKOeCYyGgwfRp5uQBQ&bih=754&biw=1536) 21.4.2021.</p></div><div data-bbox=)

Slika br. 10 Nova Engleska

(https://www.google.com/search?q=nova+engleska+&tbm=isch&ved=2ahUKEwjPkbVzI_wAhVScBQKHWWFBboQ2-cCegQIABAA&oq=nova+engleska+&) 21.4.2021.

OBRAZAC I.P.

IZJAVA O POHRANI ZAVRŠNOG / DIPLOMSKOG RADA U DIGITALNI
REPOZITORIJ FILOZOFSKOG FAKULTETA U SPLITU

STUDENT/ICA	BLAŽ HULJEV
NASLOV RADA	ENGLJESKA KOLONIZACIJA AMERIČKOG KONTINENTA
VRSTA RADA	DIPLOMSKI RAD
ZNANSTVENO PODRUČJE	POVIJEST
ZNANSTVENO POLJE	HUMANISTIČKE ZNANOSTI
MENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	JOSIP VRANDEŽIĆ (PROF. DR. SC.)
KOMENTOR/ICA (ime, prezime, zvanje)	/
ČLANOVI POVJERENSTVA (ime, prezime, zvanje)	1. JOSIP VRANDEŽIĆ (PROF. DR. SC.) 2. MARKO RIMAC (DOC. DR. SC.) 3. NIKŠA VAREZIĆ (DOC. DR. SC.)

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/ica predanog završnog/diplomskog rada (zaokružiti odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama *Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju*, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude (zaokružiti odgovarajuće):

a.) u otvorenom pristupu

b.) rad dostupan studentima i djelatnicima Filozofskog fakulteta u Splitu

c.) rad dostupan široj javnosti, ali nakon proteka 6/12/24 mjeseci (zaokružiti odgovarajući broj mjeseci)

U slučaju potrebe dodatnog ograničavanja pristupa Vašem ocjenskom radu, podnosi se obrazloženi zahtjev nadležnom tijelu u ustanovi.

15.7.2021.

mjesto, datum

Blaz Huljev

potpis studenta/ice

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja BLAŽ HULJEV, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice POVIJEST - FILOZOFIJA, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 15.7.2021.

Potpis

Blaz Huljev